

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Інститут управління, психології та безпеки
Кафедра практичної психології

**«ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ
ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ»**

кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти
освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальність 053 «Психологія»
ОПП «Психологія»
Максима БАТЕНЧУКА

Науковий керівник:
викладач кафедри практичної
психології
Вікторія БАГРІЙ

Рецензент:
канд. псих. наук, доцент
Ольга УГРИН

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
« ____ » « _____ » 2024 р., протокол № ____
Т.в.о. завідувача кафедри практичної психології
доктор психологічних наук, доцент
_____ **Євген КАРПЕНКО**

**Львів
2024**

АНОТАЦІЯ

Батенчук Максим. Кваліфікаційна робота. Психологічні особливості мотиваційної готовності до волонтерської діяльності студентської молоді

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню психологічних особливостей мотиваційної готовності до волонтерської діяльності серед студентської молоді. У роботі проведено аналіз наукових підходів до вивчення мотиваційного аспекту участі в волонтерських програмах та досліджень, що стосуються гендерних аспектів особистості. На основі аналізу визначено основні психологічні фактори, що впливають на формування мотивації до волонтерства серед студентів. Другий розділ присвячено емпіричному дослідженню мотиваційної готовності студентів до волонтерської діяльності з використанням різних методів збору та аналізу даних. Емпіричне дослідження показало, що студенти чоловічої статі проявляють більшу схильність до участі в волонтерських програмах та витрачають більше часу на цю діяльність порівняно зі жіночою статтю (згідно інтерпретацій дослідження).

Ключові слова: волонтер, мотиви волонтерської діяльності, волонтерська діяльність, благодійність, мотиваційна сфера, альтруїзм, егоїзм.

Batenchuk Maxim. Qualification work. Psychological features of motivational readiness for volunteering among student youth

The qualification work is devoted to the study of psychological features of motivational readiness for volunteering among student youth. The paper analyzes scientific approaches to the study of the motivational aspect of participation in volunteer programs and research related to gender aspects of personality. Based on the analysis, the main psychological factors affecting the formation of motivation for volunteering among students were determined. The second chapter is devoted to an empirical study of students' motivational readiness for volunteering using various methods of data collection and analysis. Empirical research has shown that male students show a greater tendency to participate in volunteer programs and spend more time on this activity compared to female students (according to research interpretations).

Key words: volunteer, motivations for volunteering, volunteering, charity, motivational sphere, altruism, selfishness.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
1.1. Поняття мотиваційної готовності до волонтерської діяльності.....	7
1.2. Роль психологічних особливостей у формуванні мотивації студентів до волонтерства	13
1.3. Вплив соціального середовища на мотиваційну готовність до волонтерської діяльності	16
Висновки до розділу 1.....	19
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
2.1. Організація та проведення дослідження.....	21
2.2. Аналіз результатів дослідження	23
Висновки до розділу 2.....	33
ВИСНОВКИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39
ДОДАТКИ.....	44

ВСТУП

Сучасне суспільство все більше важливість активної участі громадян у волонтерській роботі для вирішення суспільних проблем і підвищення загального добробуту широко визнається в сучасному суспільстві. Особливо активним в цій сфері є студенти, які бачать у волонтерстві можливість зробити позитивний внесок у своїй громаді, також сприяє формуванню соціальної відповідальності та активної громадської позиції серед молоді.

Психологічній особливості молодих людей щодо їхньої мотивації та готовності до волонтерської діяльності залишаються недостатньо вивченими. Вивчення цих аспектів є важливим для того, щоб глибше зрозуміти готовність та бажання студентів брати участь у волонтерській діяльності.

Важливим у цьому контексті є вивчення гендерного аспекту мотивації студентів до волонтерської діяльності. Розуміючи та аналізуючи вплив статі на їх прагнення стати волонтером, стає можливим сформулювати покращені підходи до залучення молодих людей до волонтерських програм.

Вкрай важливо враховувати складні обставини, спричинені триваючою війною в Україні. Воєнний конфлікт у східному регіоні створив нові соціальні проблеми та виклики, які можна вирішити за допомогою волонтерської діяльності. Таким чином, розуміння психологічних факторів, які спонукають людей до волонтерства, має важливе значення для розробки успішних ініціатив та ініціатив, які сприяють і посилюють волонтерство студентів, особливо під час війни.

Головна мета цього дослідження полягає у проведенні аналізу психологічних особливостей, що впливають на мотивацію та готовність студентів до участі у волонтерській діяльності з особливим акцентом на гендерну динаміку та тлі українського конфлікту. Отримані результати даного дослідження можуть служити основною для розробки та впровадження ініціатив, які спрямовані на стимулювання та заохочують участь студентів у волонтерській діяльності, зрештою вирішуючи суспільні проблеми та відіграючи певну роль у формуванні майбутньої України.

Об'єкт дослідження: мотиваційна готовність як чинник до волонтерської діяльності студентської молоді.

Предмет дослідження: вивчення психологічних особливостей, що впливають на мотиваційну готовність студентської молоді до волонтерської діяльності.

Мета дослідження: теоретично вивчити та емпірично дослідити формування мотиваційної готовності до волонтерської діяльності студентської молоді.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати поняття мотиваційної готовності до волонтерської діяльності;
2. Охарактеризувати роль психологічних особливостей у формуванні мотивації студентів до волонтерства;
3. Описати вплив соціального середовища на мотиваційну готовність до волонтерської діяльності;
4. Емпірично дослідити психологічні особливості мотиваційної готовності до волонтерської діяльності студентської молоді.

Гіпотези дослідження: припустимо, що існує різниця мотиваційної готовності до волонтерської діяльності, яка залежить від статевої ознаки.

Теоретико-методологічні основою дослідження стали загальні принципи психологічної науки. Основні підходи до розуміння поняття «мотиваційна готовність» у психологічній науці розглядали наступні вчені: А. Яблонський, О. Єфімова, О. Коптяєва, Л. Гринюк, Х. Дмитерко-Карабін, Г. Беленької, І. Бежа, Б. Кобзаря, О. Кононко, К. Крутій, Н. Ничкало, О. Проскури, С. Сисоевої та ін.

Якщо ж говорити про вчених, які досліджували теоретичні та методологічні засади волонтерства, то можна відмітити праці Ю. Поліщук, Л. Міщик, О. Карпенко, І. Зверєва, О. Акімова. Серед зарубіжних дослідників: Г. Каскеллі, Р. Кроу, Б. Левайн, М. Мерріл, К. Навартнам, М. Нуланд; Р. Лінч, С. Маккарлі, Л. Питка, Є. Матерна.

Теоретичне значення дослідження полягає у розширенні розуміння психологічних аспектів мотиваційної готовності до волонтерської діяльності серед студентів, що може вплинути на розвиток теорії мотивації та соціальної психології.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що може бути застосоване психологами для розробки програм у навчальних закладах, які дозволять молоді розвивати мотивацію та рівень самоактуалізації, які допомагають їхній участі у волонтерській діяльності. Також, можна використовувати ці дані для створення тренінгів і семінарів волонтерськими організаціями, а також покращити розвиток громадянського суспільства.

Методи дослідження: У роботі використано комплекс методів: теоретичні – узагальнення, аналіз, синтез, програмування, систематизація, моделювання; **методики:** «Діагностика соціально-психологічних установок особистості в мотиваційній сфері» О. Потьомкіна, опитувальник «Визначення рівня самоактуалізації особистості» (САМОАЛ) О. Лазукін, Методика вимірювання просоціальних тенденцій (РТМ-R) Г. Карло, Б. Рендалл.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, який налічує 59 найменувань, додатків.

РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Поняття мотиваційної готовності до волонтерської діяльності

Волонтерство стає все більш важливим для українців у сучасному суспільстві. В останні роки через суспільно-політичні трансформації, економічну нестабільність та соціальну вразливість у суспільстві зросла потреба у професійній підтримці та допомозі. Це призвело до збільшення кількості свідомих волонтерських організацій та соціально активних громадян [1].

Мотивація волонтерської діяльності – це готовність і бажання людини брати участь у волонтерській діяльності та безкоштовно допомагати іншим. Це внутрішній стан людини, який визначається такими факторами, як особистісні цінності, моральні переконання, соціальна свідомість, емпатія, відповідальність і бажання зробити світ кращим [40].

У вивченні теорій мотивації існує два основних підходи:

- Перший підхід заснований на змістовій стороні теорії мотивації. Ці теорії засновані на вивченні Потреби людей є головною рушійною силою їх поведінки і, як наслідок, їхніх дій. Прихильниками цього методу є американські психологи А. Маслоу, Ф. Герцберг і Д. Макклелланд. В основі теорії мотивації А. Маслоу лежить ієрархія потреб: Вона обмежується вивченням людських потреб – її послідовники вважали, що психологія – це вивчення поведінки, а не людської свідомості. Теорія мотивації Фредеріка Герцберга. Це виникло у зв'язку зі зростаючим попитом на розуміння впливу як матеріальних, так і нематеріальних факторів на мотивацію людини. Теорія принципу Макклелланда люди, які прагнуть влади, повинні визнати цю потребу та задовольнити цю потребу, коли займають певні посади в організації. Це можна зробити – скеровувати співробітників при переході на вищі посади через їх атестацію, направлення на курси на покращення кваліфікації [15].

- Другий підхід до мотивації – процедурні теорії говорять про розподіл зусиль співробітників, де вибираються конкретні моделі поведінки для досягнення певних цілей. Теорії включають теорію очікування (Врум) і теорію справедливості (модель Портера і Лоулера). Відповідно до теорії очікування, не тільки потреба, а й обрана поведінка визначають мотивацію індивіда до досягнення мети. Згідно з теорією справедливості, працівник оцінює свій розмір заохочення порівняно з заохоченнями інших працівників, враховуючи також умови праці. Теорія мотивації Портера і Лоулера поєднує в собі елементи як теорії очікування, так і теорії справедливості [7].

Основні психологічні механізми підвищення мотивації включають:

- Саморегуляцію;
- саморефлексію;
- самовизначення;
- постановку цілей;
- самоактуалізацію;
- спілкування та гумор [33].

Психолог доктор Марк Снайдер [5] провів дослідження з метою зрозуміти психологічні елементи, які спонукають людей брати участь у волонтерській роботі, особливо коли це стосується допомоги людям, яких вони, можливо, ніколи не зможуть зустріти.

Дослідження виявило п'ять основних факторів, які сприяють залученню людей до волонтерської роботи:

1. Особисті цінності: людина вірить у певні цінності та принципи, і волонтерство є спосіб вираження переконань і втілення їх у дії. Волонтери можуть сприймати свою роботу як спосіб змінити світ на краще та узгодити свої особисті цінності.

2. Стурбованість громади: деякі люди відчують відповідальність за вдосконалення і дбає про інших, готовий вкладати час і енергію, щоб досягнення мети.

3. Підвищення самооцінки: деякі люди роблять це добровільно, щоб почуватися корисними та цінними. Волонтерство може підвищити самооцінку та самооцінку, коли люди бачать результати своєї діяльності та отримують підтримку та визнання від інших.

4. Розуміти потреби інших: деякі люди добровільно мотивовані знайомитися з різними людьми та спілкуватися з ними, щоб зрозуміти їхні життєві історії. Особи, які мають самотивацію, можуть захопитися ідеєю сприяння міжкультурному взаєморозумінню та покращенню навичок спілкування серед різних груп населення.

5. Особистий розвиток: деякі люди є волонтерами для власного особистого розвитку. Вони бачуть їх, щоб вони сприймали волонтерство як можливість отримати нові навички та розвивати свої здібності та отримати новий досвід, який стане в нагоді в їхній кар'єрі або в особистісному зростанні [16].

Українська вчена Т. Лях у своєму дослідженні класифікує волонтерство за різними ознаками (Лях, 2010). До них відносяться вікові групи (діти, підлітки, молодь, дорослі та люди похилого віку), професійні рівні (професіонали та непрофесіонали в окремих галузях), тривалість (довготривала – більше 6 місяців, сезонна або короткострокова – менше 6 місяців), рівні мобільності (мобільний, обмежено мобільний або немобільний), участь в організації (приналежність до певних організацій), досвід волонтерства (без досвіду, обмежений досвід або великий досвід) і типи волонтера («змішаний» склад, де різні типи волонтерів працюють разом, або «однорідний» склад, де волонтери одного типу, наприклад студентські групи чи пенсіонери, працюють разом) [11].

Під волонтерською діяльністю розуміють роботу, яка виконується на добровільних засадах для соціальних груп або суспільства без очікування винагороди. Тому вони стають волонтерами не з фінансових міркувань, а для того, щоб допомагати іншим і здобувати цінний життєвий досвід. Зрештою, допомагаючи іншим регулярно і цілеспрямовано, людина робить свій час,

навички та ресурси доступними для інших. Натомість він отримав щось важливе: знання, навички, досвід, коло колег, нових друзів [6].

Кожен волонтер має унікальні особисті причини, яка спонукала його стати волонтером. Наприклад, П. Челладураї [37] стверджує, що волонтери можуть брати участь у діяльності з різних причин: вчитися та розвиватися, допомагати іншим, розвивати дружбу, використовувати наявні здібності та вивчати нові, віддавати користь суспільству та працювати більше, ефективно використовувати час поза роботою [41].

Основні причини чому люди стають волонтерами:

- бажання допомогти;
- можливість змінити щось у своєму особистому житті та житті оточуючих;
- можливість отримати практичний досвід, який є цінним у повсякденному житті;
- працювати в команді, спілкуватися з людьми однакового мислення, знаходити нових друзів і завжди спілкуватися з людьми, які цікаві;
- бажання примножити свої таланти, здібності та сили;
- здатність подорожувати по країні з призначеними підрозділами у складі добровольчих сил [10].

Формування розвитку психологічної готовності до волонтерської служби в усвідомленні власної самореалізації, вони мають бути підготовленим і мати розвинені індивідуальні якості та здібності, є можливість бути більш успішним використовувати їх у благодійних ініціативах [28].

Основними компонентами особистої самоактуалізації, пов'язаної з волонтерством, є афективні, когнітивні та поведінкові атрибути афективної, когнітивної та поведінкової сфер. Щодо емоційної складової самоактуалізації, то участь у волонтерстві сприяє підвищенню усвідомлення особистих цінностей та розвитку навичок, пов'язаних із побудовою стосунків з іншими. Завдяки цій діяльності учасники волонтерського проекту дізналися про емоції інших і себе, навчилися регулювати власні емоції, набули емпатії та

підвищили свою толерантність до інших культур, також інших представників різних заходів [2].

Когнітивний компонент волонтерської самореалізації дає молодим людям можливість дізнатися про власні якості, а у разі участі в міжнародних проектах також про зарубіжні країни, їх середовище та культуру, їхнє соціальне та політичне життя та проблеми, пов'язані з ці проектами. Питання екології, економіки та соціального захисту. Участь у волонтерській діяльності допомагає учасникам удосконалити важливі особистісні якості, такі як ефективні комунікативні навички, навички креативного мислення, здатність розвивати пам'ять та увагу, здатність розвивати уяву та просторове узагальнення, здатність адаптуватися до різних життєвих ситуацій, отримуючи таким чином експертизу [20].

Поведінковий компонент впливає на самоактуалізацію дій підлітків, які займаються волонтерством, проявляється насамперед у трансформації їхньої поведінки. Участь у волонтерських проектах відкриває перед цими людьми цілу низку нових можливостей. Одним із прямих результатів їхнього волонтерського досвіду є набуття практичних навичок, які відіграють вирішальну роль у процесі відбору на професійні посади. Ці навички охоплюють різні сфери, такі як ведення переговорів, використання іноземних мов під час заходів, ефективна командна робота, адаптація до нетрадиційного робочого середовища, організаторські здібності, сильне почуття відповідальності, лідерські якості та здатність справлятися зі стресом. Крім того, учасники волонтерської роботи набувають навичок у виконанні завдань і отримують конкретні знання, пов'язані з різними сферами, охопленими волонтерськими проектами, включаючи спорт, соціальні справи, політику, екологічні проблеми та права людини [25].

Дослідження соціологів зосереджені на вивченні необхідних ресурсів для залучення до волонтерської діяльності. Ті особи, які мають ресурси для волонтерської роботи та перебувають під впливом структурних факторів, що сприяють волонтерству, значно більш схильні брати активну участь у якості

волонтерів [9]. Виходячи з цієї точки зору, функціональний підхід у психології став найважливішою основою для розуміння волонтерства. Це припускає, що люди можуть демонструвати подібні установки чи поведінку, навіть якщо ці установки чи поведінка служать різним психологічним функціями.

На основі цієї гіпотези було розроблено інструмент інвентаризації волонтерських функцій (VFI) [44] вимірює такі шість мотиваційних функцій:

1. Ціннісна: через волонтерство люди можуть висловити іншим свої цінності, пов'язані з гуманітарними питаннями.
2. Уважність: волонтерство дає можливість досліджувати та застосовувати свої навички, а також розуміння світу та своєї конкретної справи як волонтера.
3. Зміцнення: особистість людини може розвиватися завдяки волонтерству.
4. Захисна: може вирішити особисті проблеми, такі як самотність;
5. Соціальна: якщо волонтерство високо цінується важливими людьми, то волонтерство є хорошим способом адаптації до середовища та зміцнення соціальності.
6. Професійна: досвід, набутий у волонтерській діяльності, може стати в нагоді для майбутньої кар'єри [45; 38].

Бажання набути нових навичок для професійного розвитку або вивчити різні можливості кар'єрного зростання є важливим стимулом для деяких людей. Різницю між мотивацією волонтера і самим волонтером декомунізувати можна пояснити багатьма факторами. Навіть якщо ви берете участь в одній волонтерській діяльності, у вас можуть бути різні цілі, або ви можете брати участь у різних волонтерських заходах з однаковою мотивацією [38].

1.2. Роль психологічних особливостей у формуванні мотивації студентів до волонтерства

Процес психічного розвитку розглядається більшістю дослідників як динамічний процес якісних і кількісних змін, заснований на диференціації попередніх структур, в результаті чого виникають нові психічні утворення. В останні роки у вітчизняній психології широко поширена концепція «нескінченного розвитку», яка говорить про те, що розвиток – це нескінченна еволюційно-прогресивний рух до кінця самого життя. Завдяки цьому, якщо психічний розвиток відбувається протягом усього життя, а його показниками є психічні новоутворення, характерні особливості для кожного вікового етапу (це відбивається на багатьох етапах розвитку дитини), то студентський вік як психосоціальна вікова категорія характеризується наступним чином: інтенсивний розвиток усієї структури особистості, в тому числі інтелектуальної системи, також характерний для деяких психічних новоутворень і психічних особливостей [14].

Дослідження показали, що під час студентства відбувається значне когнітивне зростання, що включає складну реорганізацію психічних процесів у розумі. Ця трансформаційна фаза охоплює не лише інтелектуальний розвиток, але й повну реструктуризацію загального складу особистості, оскільки вона стає частиною нових і різноманітних соціальних спільнот (В. Т. Лісовський, І. А. Зимня та інші). Досліджуючи закономірності розвитку людини в студентському віці, який позначений інтенсивним інтелектуальним зростанням, набуттям освітніх і професійних навичок, адаптацією до ролі студента та переходом у доросле життя, ми можемо отримати уявлення про унікальні психічні особливості цього етапу життя [12].

Період життя людини, який називають студентським, має унікальне значення. Визнання студентства як окремої соціально-психологічної та вікової категорії [13].

Вчені, які застосовують діалектичний підхід до визначення альтруїзму по відношенню до індивідуального егоїзму. Відповідно до цієї точки зору,

якщо людина відчуває щастя або збільшення корисності, коли вона приносить щастя або підвищує корисність іншим, то це можна розглядати як форму прихованого егоїзму. З цієї точки зору, якщо пожертвування приносить донору більше переваг, ніж задоволення його власних потреб, одержувачу недоцільно висловлювати вдячність. Натомість дарувальник має бути тим, хто висловлює вдячність, тому що завдяки акту дарування він не лише підвищує корисність одержувачів, але й свою особисту корисність [24].

Альтруїзм, важливий компонент взаємодії людини з реальністю, охоплює широкий спектр проявів. Вчені розглядають альтруїзм як моральний принцип, який протистоїть егоїзму. За своєю суттю альтруїзм передбачає безкорисливе служіння та допомогу іншим, демонстрацію готовності пожертвувати особистими інтересами заради їхнього добробуту. Це включає турботу про їхні потреби, сприяння їх добробуту, прояв любові до людства та участь у діях без будь-яких очікувань матеріальної чи особистої вигоди. Щодня люди з альтруїстичним характером здійснюють безкорисливі вчинки в різних сферах життя, будь то в сім'ї, школі, на роботі чи під час дозвілля. Важливо, що альтруїзм не можна нав'язати ззовні; скоріше, його можна отримати лише через особистий досвід. Це пов'язано з притаманною людській природі відкритості та непохитності, яка не може бути обмежена жорсткими моделями. Крім того, важливо визнати, що сучасна молодь виявляє меншу схильність до суспільної орієнтації та менше покладається на неї. Молоді люди більш особисті і хочуть робити власний вибір, не звертаючи уваги на будь-які цінності, думки та систему законів. [29].

Особистий досвід альтруїзму, отриманий молодого людиною в діяльності взаємодопомоги, зміцнює довіру в соціумі. Розуміння впливів, які формують вибір і рішення людини, має вирішальне значення, коли йдеться про виховання альтруїзму. Дії, керовані альтруїстичними намірами, завжди узгоджуються з обґрунтуванням конкретних соціальних зусиль і мотивуються культурними цінностями та суспільними нормами [4].

Управління волонтерськими ресурсами є актуальною проблемою, яка останнім часом привернула значну увагу, особливо у зв'язку зі зростанням волонтерської спільноти та залученням молодих людей до волонтерської роботи, тому (Нагорна, 2022) виділила кілька стратегій залучення молоді до волонтерства [42].

Тренінг «Залучення добровольців до волонтерського руху». Метою цієї роботи є вивчення організації волонтерської діяльності в різних установах, мотивації волонтерів та критеріїв, за якими відбираються ці особи. Розкривається методи залучення волонтерів до волонтерського руху [43].

У посібнику «Управління волонтерськими програмами» розглядається окремий процес формування команди волонтерів, відокремлений від інших організаційних заходів. Крім того, посібник визначає чотири різні методи залучення волонтерів [35].

Онлайн-тренінг «Залучення та координація волонтерів» дає унікальний погляд на залучення волонтерів, відрізняючи його як окремий процес від їх координації. Основна мета – активно залучати та мотивувати молодих людей брати участь у волонтерській роботі, з особливим наголосом на використанні цифрових технологій, творчих комунікаційних платформ та альтернативних стратегій [30].

Посібник під назвою «Управління волонтерськими групами від А до Я» розкриває багатогранні аспекти взаємодії з волонтерами. Він охоплює широкий спектр тем, включаючи ретельний відбір волонтерів, комплексні орієнтаційні сесії, ретельний інструктаж перед їх залученням, постійну підтримку та керівництво протягом їхньої волонтерської діяльності, а також ретельний моніторинг та оцінку їхніх внесків [18].

Акцент роботи авторів полягає в трансформації волонтерської діяльності, спонуканні її до переходу від нинішнього стану хаосу, неорганізованості та відсутності структури до більш упорядкованих та структурованих форм залучення [34].

Для ефективної реалізації волонтерських ініціатив важливо враховувати як якість програмного наповнення, так і мотиваційний аспект участі молоді. Сьогодні молодими людьми керує не лише бажання допомогти, а й можливість отримати цінний досвід, знання та навички через волонтерську діяльність. Цей набутий досвід відіграє вирішальну роль у розвитку стабільних професійних здібностей, необхідних для особистого та кар'єрного росту. Відтак, мотивація залучення молоді до волонтерської діяльності сьогодні стала першочерговим завданням громадських організацій [36;46].

Досягнення особистої рівноваги вимагає досягнення тонкого балансу між задоволенням суспільних очікувань і досягненням свого індивідуального покликання. Природно, між цими двома сферами існує певна невідповідність, розрив. Надмірний акцент на зовнішньому світі може призвести до розвитку незрілості, конформізму та схильності приписувати результати своїх дій простому випадку чи долі. І навпаки, пріоритетність внутрішнього світу може призвести до відхилень, що характеризуються егоцентризмом і зарозумілістю.

Тому стає очевидним, що сприяння альтруїстичному вихованню передбачає пошук оптимального узгодження між внутрішнім і зовнішнім світами, собою та іншими, забезпечуючи гармонійне співіснування [17].

Волонтерство представляє собою особливу форму соціальної діяльності, опосередкована альтруїстичними мотивами, головним чином через систему відносин між людьми.

1.3. Вплив соціального середовища на мотиваційну готовність до волонтерської діяльності

Неможливо зазначити значення соціальної роботи до волонтерства для покращення мотивації, закон України «Про соціальну роботу із сім'ями, дітьми та молоддю» визначає соціальну роботу як професійну практику, спрямовану на запобігання та пом'якшення несприятливих наслідків складних життєвих ситуацій, з якими стикаються сім'ї, а також розширення можливостей щоб реалізувати особистий потенціал [21].

На мотивацію людини стати волонтером впливає сукупність внутрішніх і зовнішніх факторів. Соціальне середовище формує зовнішні чинники такі як вплив родини, друзів, колег, а організаційні чинники стосуються конкретної установи, до якої залучені майбутні волонтери. Внутрішні фактори, які стосуються психологічних особливостей особистості, відіграють значну роль у формуванні її рішення. Ці фактори сприяють загальному психологічному клімату, в якому людина бере участь у волонтерській роботі. Ці організаційні фактори охоплюють ставлення керівництва, взаємодію штатних співробітників і волонтерів, наявність навчальних програм, стимулів і корпоративних заходів, призначених для волонтерів [19].

Відомий американський психолог Абрахам Маслоу ввів поняття самоактуалізації. За Маслоу, самоактуалізація охоплює прагнення індивіда повністю реалізувати свій потенціал, охопити свої таланти, здібності та можливості, а також прагнути до досягнення вершини своїх можливостей [23].

У своєму дослідженні особистісної самоактуалізації А. Маслоу виділяє вісім підходів (технік) досягнення цього стану:

1. Перший крок передбачає переживання самоактуалізації як повного, яскравого й безкорисливого занурення з непохитною зосередженістю;
2. Життя слід уявляти собі як постійний ряд рішень. З кожною миттю постає вибір: рухатися вперед чи відступити. Можна вибрати шлях підвищеної безпеки, безпеки та побоювання, або можна прийняти прогрес і особистий розвиток. Суть самоактуалізації полягає у виборі з цих перспектив для індивідуального розширення;
3. Поняття «самоактуалізація» за своєю суттю передбачає існування особистості, яка може бути повністю реалізована. Дуже важливо уважно прислухатися до внутрішнього імпульсу та забезпечити простір для прояву цього справжнього Я;
4. Проявити ініціативу зазирнути всередину та знайти відповіді є синонімом взяття на себе відповідальності, знаменуючи значний крок до

досягнення самореалізації. Беручи на себе відповідальність, людина активно реалізує свій потенціал;

5. Щоб по-справжньому висловити щиру точку зору, людина повинна володіти самотністю та незалежністю, які виділяють її з натовпу. Вони повинні прийняти свою невідповідність і бути готовими залишитися самотніми у своїх віруваннях. Крім того, демонстрація сміливості та безстрашності є ще одним показником самореалізації;

6. Самоактуалізація охоплює як кінцеву мету, так і поточний шлях реалізації свого повного потенціалу. Важливо відзначити, що самореалізація не завжди передбачає участь у надзвичайних починаннях. Це також може проявлятися як наполегливість у важкі періоди підготовки, щоб реалізувати свої здібності;

7. Моменти самоактуалізації охоплюють вищий досвід;

8. Процес самопізнання, розкриття своєї справжньої природи, розпізнання того, що є корисним, а що шкідливим, і розуміння мети свого існування вимагає дослідження власних психологічних відхилень. Це передбачає розпізнавання особистих захисних механізмів і хоробрість проти них. Отже, самореалізація, як комплексний психологічний конструкт, містить у собі різноманітні підсистеми, які охоплюють спектр мотивацій самоактуалізації в конкретних сферах, що веде до подальшої саморегуляції власних дій [31].

Л. І. Романовської говорить про те, що співпраця вищих навчальних закладів і державних соціальних служб є дуже важливою справою. Залучення студентів до діяльності цих служб називає «зовнішнім» волонтерством. Завдання, покладені на студентів-волонтерів, є цілеспрямованими та структурованими, охоплюючи такі види діяльності, як допомога відвідувачам у центрах соціального обслуговування, організація заходів, надання підтримки, поширення інформації, оцінка державних програм та їх реалізації, а також збір зовнішньої інформації. Цей тип волонтерства не передбачає випадкових чи випадкових завдань. Відносини між студентом-волонтером і

соціальною службою зазвичай регулюються договірною угодою, яка чітко визначає обсяг роботи, обов'язки та очікувані результати.

Важливість значення цієї співпраці словами Л. І. Романовської полягає в тому, що волонтерська робота ведеться під наглядом та керівництвом досвідченого спеціаліста соціальної служби, який спеціалізується на залученні молоді. Це гарантує, що педагогічні волонтерські завдання стратегічно сплановані, щоб надати людям можливість отримати досвід з початків принаймні у двох різних сферах діяльності [22].

Соціологічні дослідження приділяють більшу увагу волонтерській діяльності молоді. У сфері соціології волонтерство розглядається як важлива складова соціальної системи, яка є формою публічного самовираження. Незважаючи на те, що існують невирішені проблеми, волонтерство відіграє вирішальну роль у стабілізації та регулюванні суспільних відносин, а також впливає на функціонування державних установ. Необхідно досліджувати волонтерство як психологічний феномен, зокрема аналізуючи психологічні елементи в структурі волонтерської студентської діяльності молоді [3].

Використання волонтерської роботи можна розглядати як прогресивний підхід до сприяння соціальному залученню молодих людей. Залучення студентів до волонтерської діяльності не тільки сприяє розвитку основних лідерських навичок, застосовних як в особистій, так і в професійній сферах, таких як здатність мобілізувати, захоплювати та організовувати людей, але також надає їм доступ до підтримки з боку урядових і корпоративних організацій. Беручи активну участь у волонтерських ініціативах, студенти збагачують свій професійний репертуар, розширюють кругозір, підвищують культурні здібності, виховують соціальну гостроту, креативність тощо [8].

Висновки до розділу 1

Проаналізували поняття мотиваційної готовності до волонтерської діяльності і дійшли висновку, що мотиваційна готовність до волонтерської діяльності – це усвідомлена і внутрішньо мотивована готовність людини брати

участь у волонтерській діяльності. Ця схильність базується в особистих цінностях, емоціях і соціальних потребах, охоплюючи як внутрішні, так і зовнішні мотиви, які надихають людей охоче пропонувати свою допомогу іншим.

Охарактеризували роль психологічних особливостей у формуванні мотивації студентів до волонтерства, у тому числі таких як емпатія, альтруїзм, стресостійкість та рівень самооцінки. Зрозуміли, що психологічні чинники значно впливають на рішення молоді брати участь у волонтерстві. Крім того, люди з високою здатністю переносити стрес, швидше за все, стануть волонтерами, оскільки вони можуть ефективно справлятися з труднощами, пов'язаними з роботою, і відчувати задоволення від допомоги іншим. Позитивні психологічні якості сприяють стабільній та тривалій мотивації до волонтерства. Також, рівень самооцінки впливає на мотивацію до участі у волонтерській роботі, оскільки люди зі здоровим почуттям власної гідності можуть бути більш сприйнятливими до нових викликів і мати впевненість у своїй здатності робити позитивний внесок у суспільство через свої добровільні зусилля.

Описали вплив соціального середовища на мотиваційну готовність до волонтерської діяльності серед них: включаючи вплив родини, друзів, колег, організаційні чинники всередині конкретної установи, формують соціальне середовище, в яке занурюються майбутні волонтери. З іншого боку, внутрішні фактори, які стосуються психологічних особливостей особистості, також відіграють вирішальну роль у процесі прийняття рішень. Соціальне середовище може як стимулювати, так і знижувати мотивацію до волонтерства. Вплив на підтримку та заохочення з боку найближчого оточення сприяє розвитку мотиваційної готовності до волонтерської діяльності серед молоді. Співпраця між навчальними закладами та соціальними службами покращує волонтерський досвід студентів, сприяючи їх особистому та професійному зростанню.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Організація та проведення дослідження

Основною метою кваліфікаційної роботи було проведення емпіричного дослідження психологічних особливостей мотиваційної готовності студентської молоді до волонтерської діяльності. У дослідженні прийняло участь 51 респондент м. Броди, віком 17-25 років (26 чоловіків і 25 жінки).

Для емпіричного дослідження психологічних особливостей мотиваційної готовності студентів до волонтерської діяльності було використано такі методики:

1. Методика «Діагностика соціально-психологічних установок особистості в мотиваційній сфері» О. Потьомкіна [27];
2. Опитувальник «Визначення рівня самоактуалізації особистості» (САМОАЛ) О. Лазукін [32];
3. Методика «вимірювання просоціальних тенденцій (PTM-R)» Карло Г., Рендалл Б. А [39].

Методика «Діагностика соціально-психологічних установок особистості в мотиваційній сфері» О. Потьомкіна дозволяє визначити, які цінності, переконання та цілі є важливими для людини, за допомогою досліджень, спрямованих на аналіз мотиваційних чинників у житті людини, та зрозуміти, як ці мотивації впливають на її поведінку та процеси прийняття рішень.

Дана методика складається з двох частин: перша частина – складається з 20 питань про те, що для людини важливіше (наприклад, альтруїзм чи егоїзм, процес чи результат), друга частина складається – з 20 запитань про оцінку важливості (наприклад, свободи чи влади, змісту роботи чи грошей). Респонденти відповідають на запитання «так» або «ні».

Першу частину цієї методики можна розглядати як критерій для визначення рівня альтруїзму досліджуваного (див. Додаток А). Згідно з цією методикою, загальна сума балів вище 10 свідчить про виражений альтруїзм і бажання допомагати іншим. І, навпаки, показник нижче 10 свідчить про сильніший прояв егоцентричних тенденцій досліджуваного. Друга частина вимірює два аспекти поведінки: орієнтацію на процес і орієнтацію на результат. Непарні питання відображають орієнтацію на процес, а парні – на результат.

Опитувальник *«Діагностики самоактуалізації особистості» (САМОАЛ) О. Лазукін [32]* – призначений для визначення ступеня самореалізації людини, її цінностей, креативності та гнучкості у спілкуванні (докладніше див. Додаток Б).

Методика включає 100 запитань (у тому числі вибірку з опитувальника), розподілених за 11 шкалами, що вимірюють такі якості, орієнтація в часі, цінності, контактність, потреба в пізнанні, творчість або креативність, автономність, спонтанність, гнучкість та ін. Шкали 1, 3, 4, 8, 10 і 11 мають по 10 пунктів, а інші – по 15. Звертаючись до визначення рівня самоактуалізації показників можна констатувати за таким принципом: низький показник дослідження <33.2%, середній показник 33,3% – 66,6%, високий показник 66.7%>, що дозволяє розрахувати загальний показник самоактуалізації.

Методика *«Вимірювання просоціальних тенденцій (PTM-R)» Карло Г., Рендалл Б. А.* є психологічним інструментом, який використовується для оцінки просоціальної поведінки об'єкта, тобто про схильність допомагати іншим людям, з'ясувати їх основну мотивацію та розрізнити різні види допомоги, такі як допомога в емоційних ситуаціях, анонімна допомога та підтримка в присутності інших. Такий підхід сприяє вдосконаленню соціальних і комунікаційних здібностей, дозволяючи дослідникам отримати глибше розуміння соціальної взаємодії та забезпечити більш ефективну підтримку для її розвитку в рамках психології.

Методика складається з 25 послідовних тверджень, на які респондент повинен відповісти, використовуючи шкалу від 1 до 5, тобто прорангувати:

1. Зовсім не описує мене;
2. трохи описує мене;
3. дещо описує мене;
4. добре описує мене;
5. точно описує мене.

2.2. Аналіз результатів дослідження

В процесі дослідження за допомогою google-форм було визначено такий віковий розподіл респондентів: 5 осіб – 16 років, 4 особи – 17 років, 7 осіб – 18 років, 6 осіб – 19 років, 4 особи – 20 років, 9 осіб – 21 рік, 5 осіб – 22 роки, віком 6 осіб – 23 роки, 5 осіб – 25 років (Рис 2.1.). За статтю: 26 – чоловіків та 25 – жінок (див рис. 2.2.).

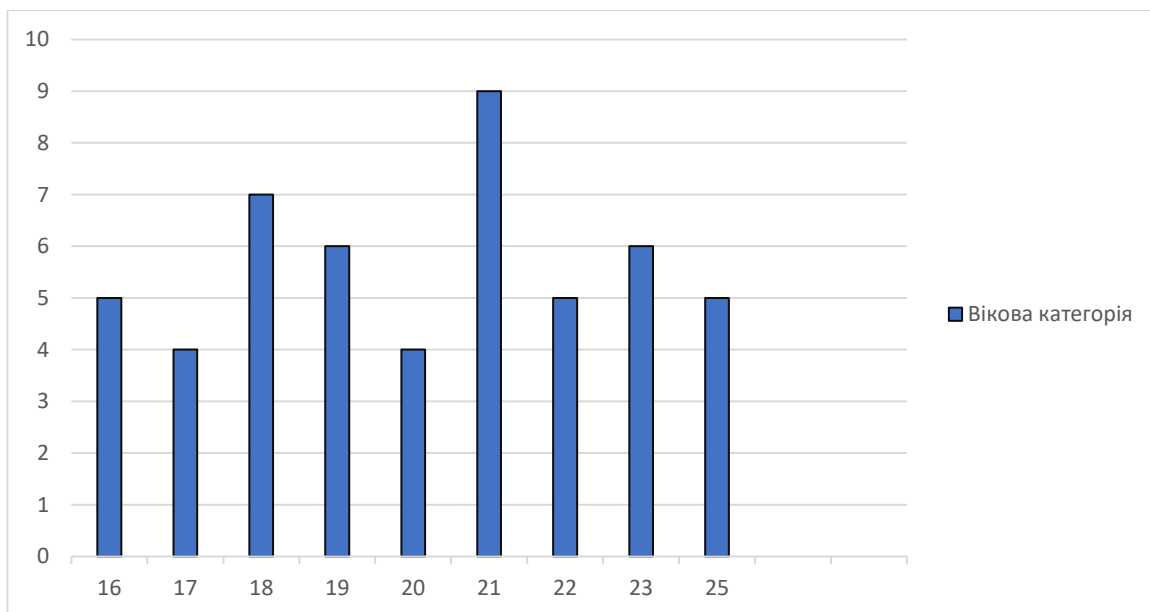

Рисунок 2.1. Розподіл показників за віком і кількістю респондентів

Зафіксовано, що для чоловіків, які пройшли дослідження притаманний 51 % завершення методик, осіб жіночої статті – 49 % (див. Рис. 2.2).

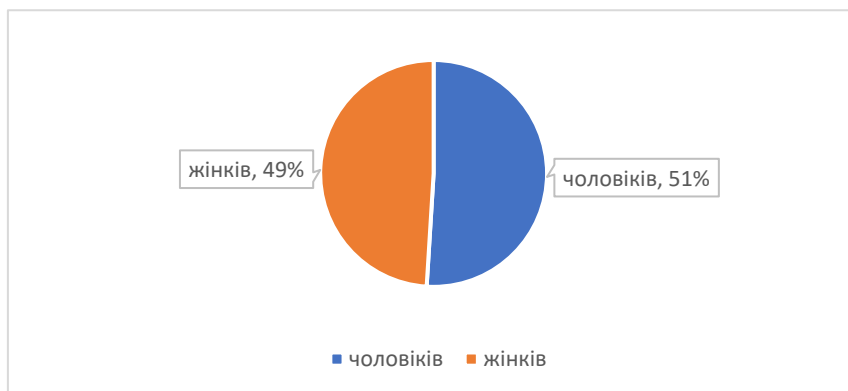

Рисунок 2.2. Розподіл показників за статтю

Згідно проведеної методики «Діагностика соціально-психологічних установок особистості в мотиваційній сфері» О. Потьомкіна за шкалою А. «Виявлення установок, спрямованих на «альтруїзм – егоїзм» нами було отримано такі результати (див. рис.2.3):

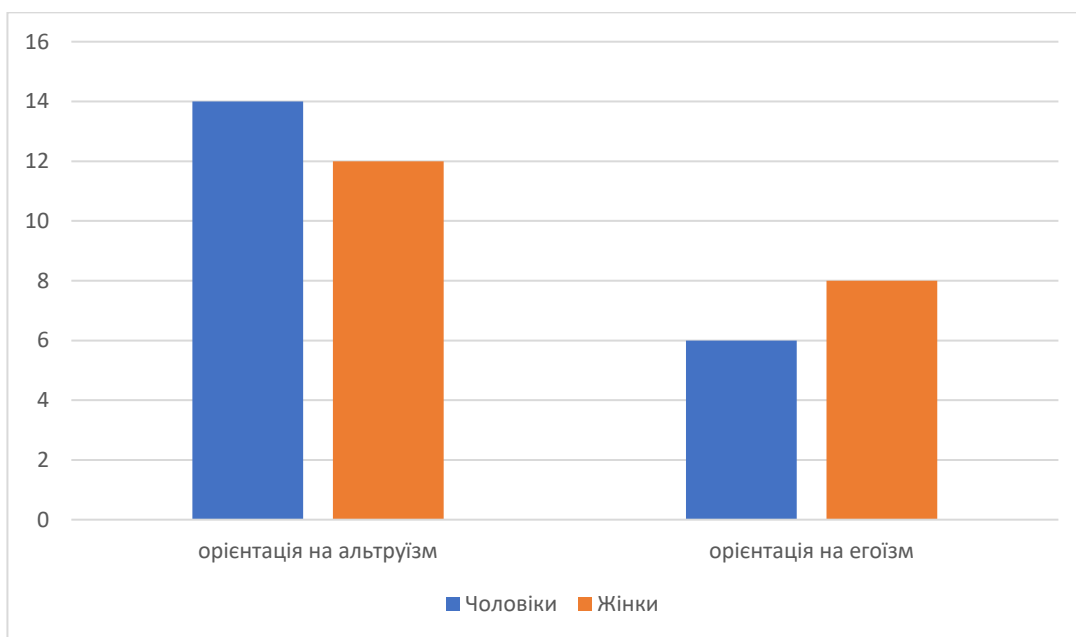

Рисунок 2.3. Середня оцінка результатів за шкалою А. «Виявлення установок, спрямованих на «альтруїзм – егоїзм»

Аналіз за шкалою дослідження на «орієнтація альтруїзму» (рис. 2.3), можна зрозуміти, що обидві групи надають важливі і високі показники підтримки у суспільстві, чоловіки – 14 балів, жінки 12 – балів, але чоловіки проявляють трохи вищу схильність до альтруїзму. Не менш важливий чинник

«орієнтація на егоїзм», розуміння цього можна зрозуміти чоловіки які отримали середній бал 6, а жінки 8 балів, може вказувати на те, що чоловіки більш орієнтовані на баланс між балансом власного та чужого інтересу, у жінок може вказувати на їхню більшу увагу до власних потреб та інтересів.

Розширюючи опис досліджування Шкали Б. «Виявлення установок на «процес діяльності» – «результат діяльності» було виявлено такі результати:

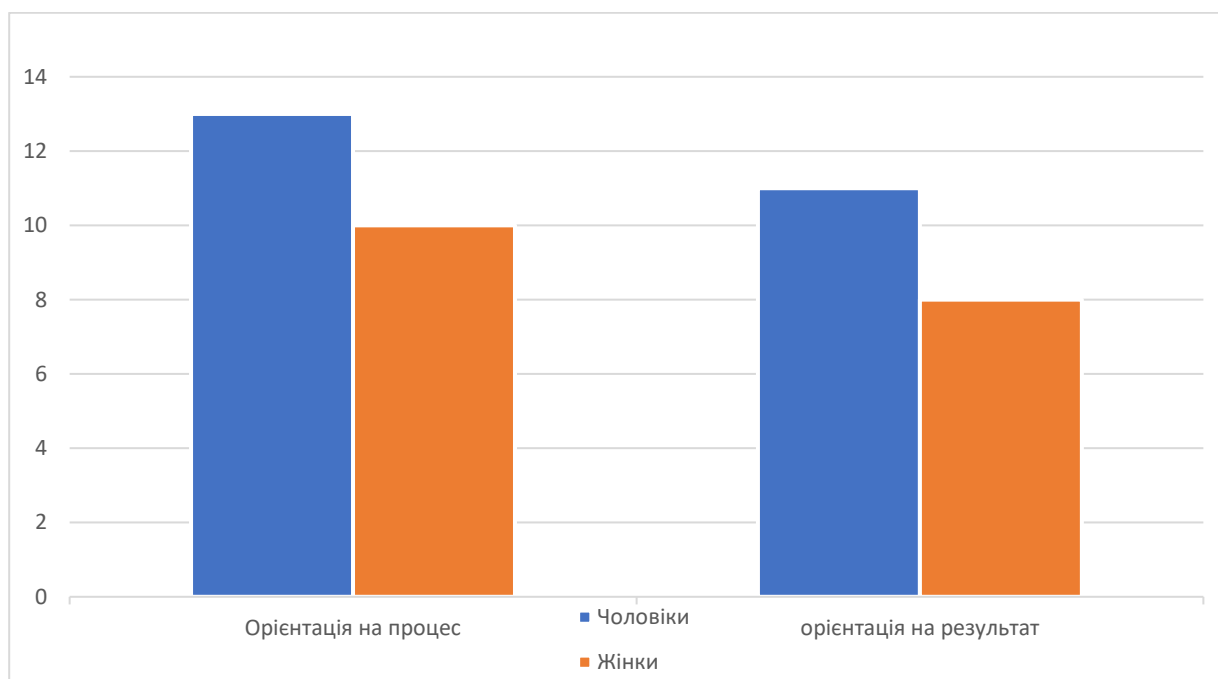

Рисунок 2.4. Середній бал дослідження за шкалою Б «Виявлення установок на «процес діяльності» – «результат діяльності»

Завдяки отриманим даним можемо констатувати за цією ж методикою, шкалою дослідження «Орієнтація на процес» (табл. 2.4), у чоловіків середній бал виявився 13, а у жінок 10, свідчить про те, що чоловіки приділяють більшу увагу на самий процес роботи. Для чоловіків важливий процес досягнення цілей так, більше спрямовані на увагу до деталей і забезпечення якості своїх завдань. Шкала «Орієнтація на результат», які отримали чоловіки є 11, а у жінок середній бал 10, говорить про те, що дві категорії приділяють велику уваги досягнення завершальних результатів, вони схильні зосереджуватись на ефективності, продуктивності, такий підхід може бути корисним у волонтерський спрямованості.

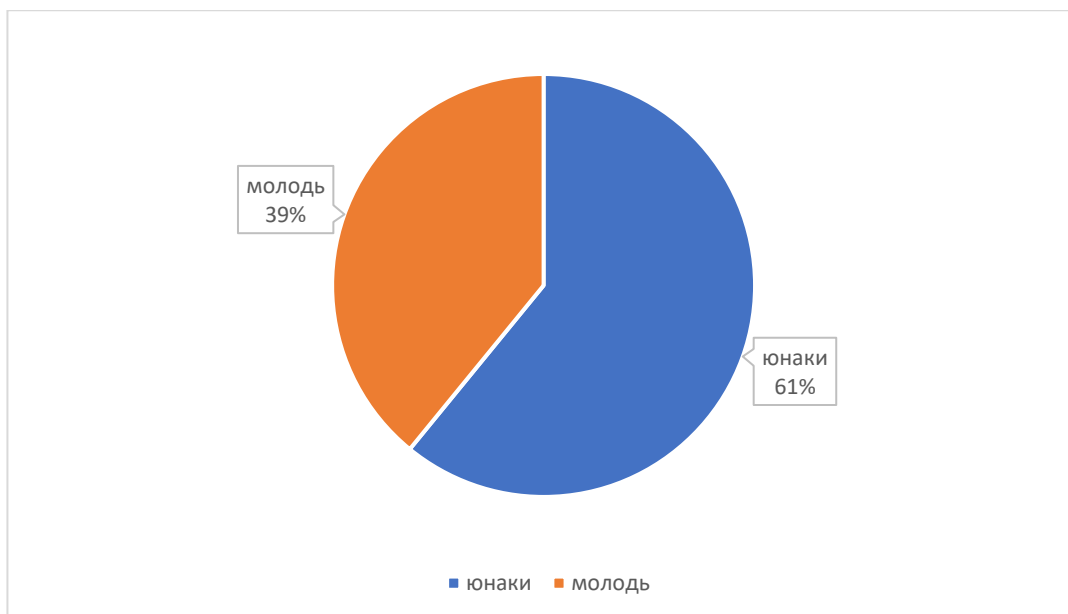

Рисунок 2.5. Рівень показники альтруїзму юнацького і молодого віку

Згідно з цими даними, чоловіки мають високий середні бал на альтруїзм, однак, якщо говорити про вік, то показник юнацького віку значно вищі – 61%, чим результати серед молоді – 39%. Свідчить про те, що юнаки прагнуть змінити світ на краще, мають менш професійних і особистих зобов'язань, що дозволяє більше часу приділяти волонтерській діяльності, вони енергійні, що є прикладом альтруїстичної поведінки (див рис. 2.5).

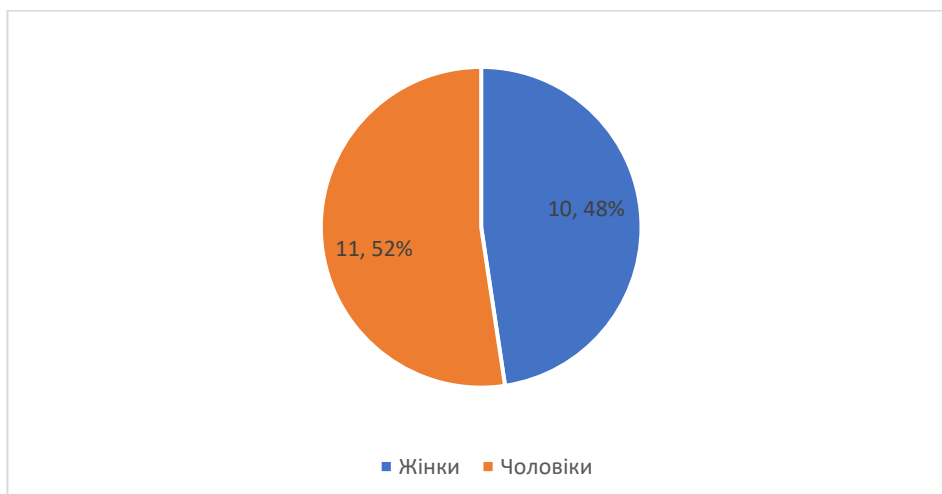

Рисунок 2.6. Загальна оцінка за методикою «Діагностика соціально-психологічних установок особистості в мотиваційній сфері»

Отже, на основі емпіричних нами результатів можемо побачити, що обидві статі добре проявляють підтримку і допомогу в сучасному світі, різниця схильності до альтруїзму не суттєва, між чоловічою та жіночою категорією (рис. 2.6). Чоловікам притаманно приділяти більшу уваги на процес діяльності, для них важливо забезпечити добротність своєї мети, також обидві статі приділяють серйозну увагу досягнення остаточної результатів. Також важливо зазначити, що юнаки чоловічої статі більше проявляють альтруїзм, ніж молодь.

З метою ґрунтовного та повного аналізу проаналізуємо також опитувальник *«Визначення рівня самоактуалізації особистості» (САМОАЛ)* О. Лазукін, щоб оцінити загальний рівень усвідомлення і реалізації потенційних можливостей індивіда, а також визначити ступінь його самоактуалізації через спостереження за індивідуальними проявами. Аналізуючи результати дослідження *«рівня прагнення до самореалізації»* (див. рис. 2.7), можна отримати цінну інформацію про те, які аспекти потребують уваги та вдосконалення. Розуміння власного рівня прагнення до самореалізації дозволяє індивідам краще планувати свій життєвий шлях і оцінювати свій прогрес. Як пропонує (підкреслено автором роботи А. Маслоу) [26] – «не стільки відстань до фінішу, скільки проміжок, пройдений від моменту старту».

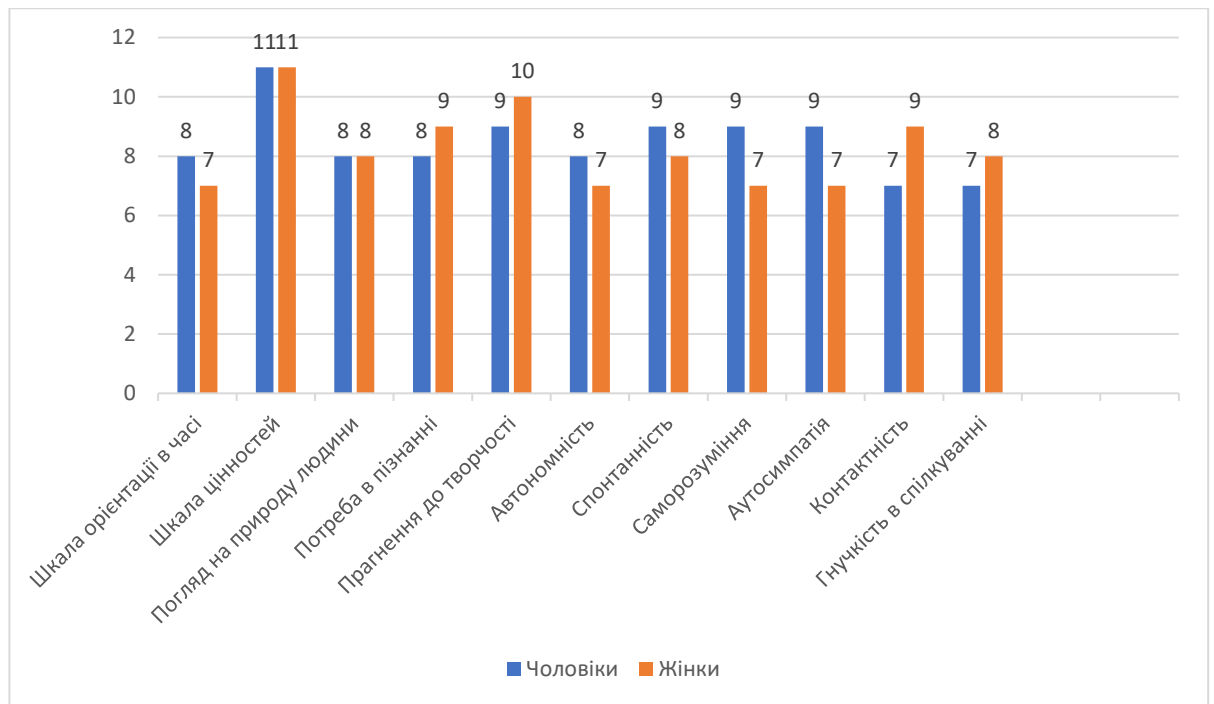

Рисунок 2.7. Середні значення шкал прагнення до самоактуалізації за статтю

Проаналізуємо результати отримані нами за методикою «Визначення рівня самоактуалізації особистості» за чоловічою статтю (рис. 2.8):

Відповідно до шкали «Орієнтація в часі» рівень самоактуалізації складає у чоловіків 80%, вони здатні жити у моментах, при цьому здатні бачити перспективу майбутнього без зайвої відчуття тривоги, збалансовані в своїх емоціях, також ретельно планують свої дії.

Згідно шкали «Цінностей», що становить 73%, означає респонденти чоловічої статі мають чітке уявлення про важливість у цьому світі, вони відкриті до нових ідей та готові адаптуватись до нових змін.

Результати до шкали «Погляд на природу людини» дали можливість визначити показник який являє собою 80 %, позитивний погляд на природу стимулює їх співпрацювати з іншими, що є ознакою успіху в спільних зусиллях. Розуміння людської природи сприяє розвитку емпатії і взаєморозуміння між оточуючими.

Відповідно до результатів шкали «Потреба в пізнанні» складається з 80%, вказує на високе бажання отримувати нові знання, тобто

саморозвиватись. Чоловіки з високим рівнем готові до подолання складних проблем які виникають в суспільстві.

Відповідно до шкали «Саморозуміння» рівень здатності складає 90%, вони добре розуміють свої емоції, почуття, мотивацію і усвідомлюють добре свої сильні і слабкі сторони. Категорія цієї статі добре справляються зі стресом, що може впливати на їхнє співпрацювання з іншими людьми.

Аналізуючи отримані результати за шкалою «Контактність» у чоловіків складається 70%, говорить про високу схильність до встановлення довірчих відносин з іншими людьми та є важливою якістю у волонтерській діяльності.

За результатами шкали «Гнучкість в спілкуванні» показник складається у контексті чоловічою статі 70%, проявляється здатністю ефективно адаптуватись до різних комунікативних ситуацій, що є важливим аспектом у волонтерській діяльності.

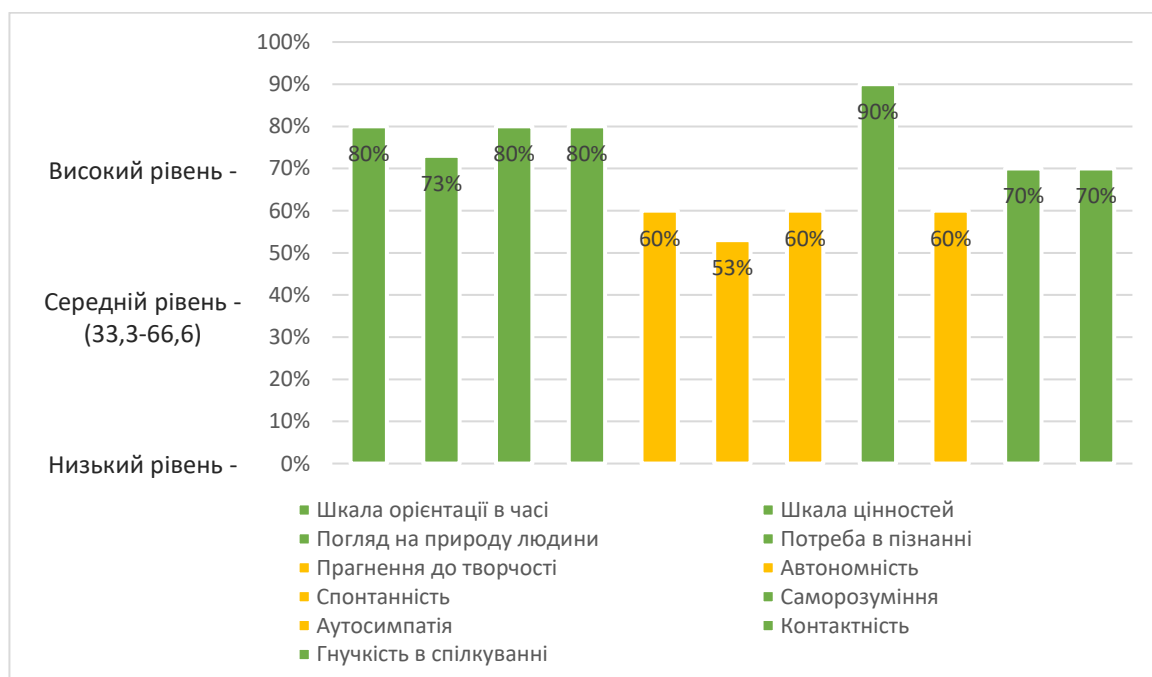

Рисунок 2.8. Рівень самоактуалізації: середній бал чоловічої статі

Аналіз результатів методики «Визначення рівня самоактуалізації особистості» за жіночою статтю (див. рис. 2.9):

Відповідно до шкали «Орієнтація в часі» показники високо рівня, який складається з 70%, що дає змогу приймати сьогодення, без зайвої тривоги

дивляться у майбутнє чи відчуття приголомшення. Вони ретельно планують свої дії, при цьому остаються присутніми в теперішньому часі. Здатність до балансу і гнучкості в часі дає здатність адаптуватись до змін, що є добрим показником до волонтерської діяльності.

Згідно шкали «Цінностей» у жінок показник складається 73% також високий рівень дослідження. Вони мають важливі аспекти мотивації такі як: доброта, трудолюбивість, унікальність, самодостатність, справедливість, всі ці нинності відображають великий сильне розуміння соціальних потреб та бажання сприяти покращення спільноти.

Результати до шкали «Погляд на природу людини» дали змогу бачити 80% у молоді жіночої статі, що є високим показником. Жінки є поціновувачі людських можливостей і вірять у потенціал людей, вони підтримують розвиток громади і суспільства, що є бажанням допомагати та приносити користь іншим. Такий погляд на природу людини дає можливість збільшити її готовність та мотивацію до волонтерства тому, що вони розуміють це як шанс показати себе.

Результати згідно шкали «Потреби в пізнанні» показали 90%, що вказують на високий рівень зацікавленості розширення знань та навичок. Жінки готові спроможні швидше адаптуватись до нових викликів та ситуацій, висока потреба у пізнанні знань може підвищити рівень інтелекту, що дасть змогу розвивати суспільство у волонтерській діяльності.

Згідно з результатами шкали «Саморозуміння» у респондентів цієї категорії становлять 70%, показники за цього рівня вказують на їхню здатність аналізувати та розуміти свої власні почуття, цілі та мотивацію. Крім того, для досягнення гармонії в особистому і професійному житті і досягнення психічного здоров'я важливий високий рівень саморозуміння, вони відкриті для своїх власних потреб і бажань.

Відповідно до шкали «контактність» у жінок становить 90%, дуже високий рівень схильності до спілкування та встановлення контактів. Бажання

будувати стосунки з навколишнім оточенням виражено проявляється, жінки з такою властивістю легко вступають в нові знайомства та викликають довіру.

Відповідно за шкалою «гнучкість в спілкуванні» показник становить 80% цієї категорії, можна зрозуміти, що вони здатні виражати свої думки і почуття зрозуміло і чітко, легко пристосовуються до пошуку спільної мови з людьми.

Отже, на основі отриманих нами результатів, що середні значення у чоловіків та жінок в деяких шкалах частково не відрізняється. Однак, чоловіки проявляють вищу схильність мислити раціонально, що проявляється за шкалою «Саморозуміння», що може впливати на їхню самореалізацію в волонтерській діяльності. Жінки в середньому мають вищу емоційну та соціальну компетентність за шкалами «Контактність» та «Гнучкість в спілкуванні».

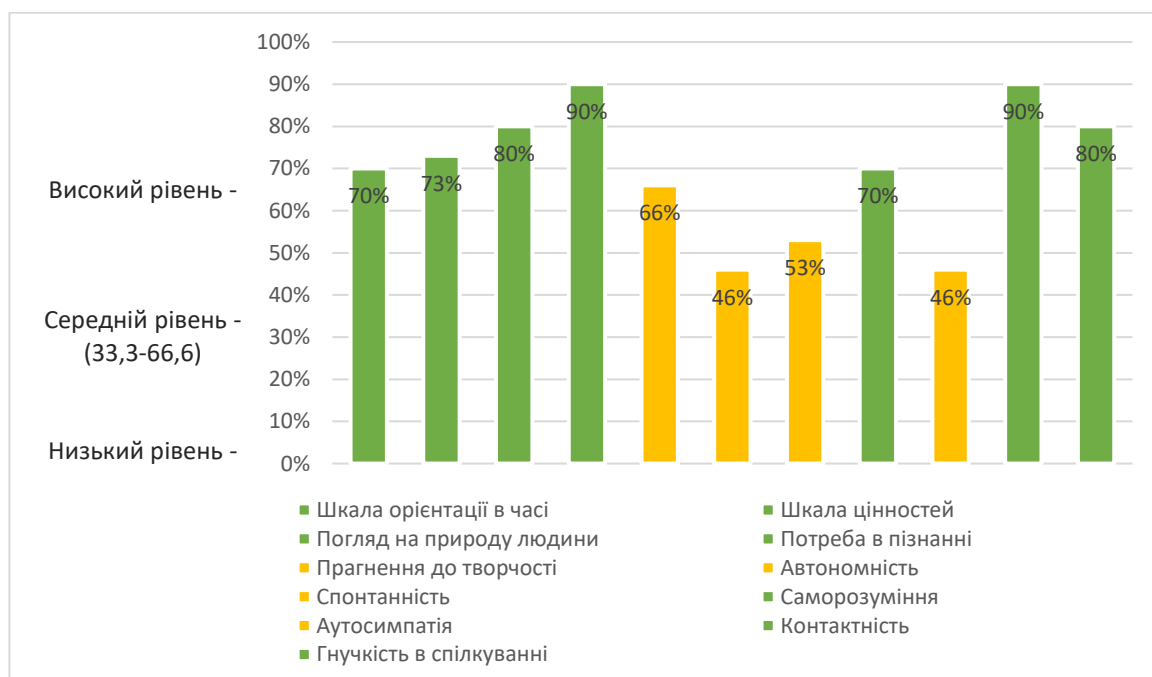

Рисунок 2.9. Рівень самоактуалізації: середній бал жіночої статі

Для більш точних розрахунків різниці мотиваційної готовності до волонтерської діяльності між статевою ознакою обрали ще одну методику «Вимірювання просоціальних тенденцій (РТМ-R)» Карло Г., Рендалл Б. А, щоб глибше зрозуміти просоціальні основи волонтерської діяльності і також

виявити можливі відмінності між чоловіками та жінками до мотиваційної готовності (див.рис. 2.10).

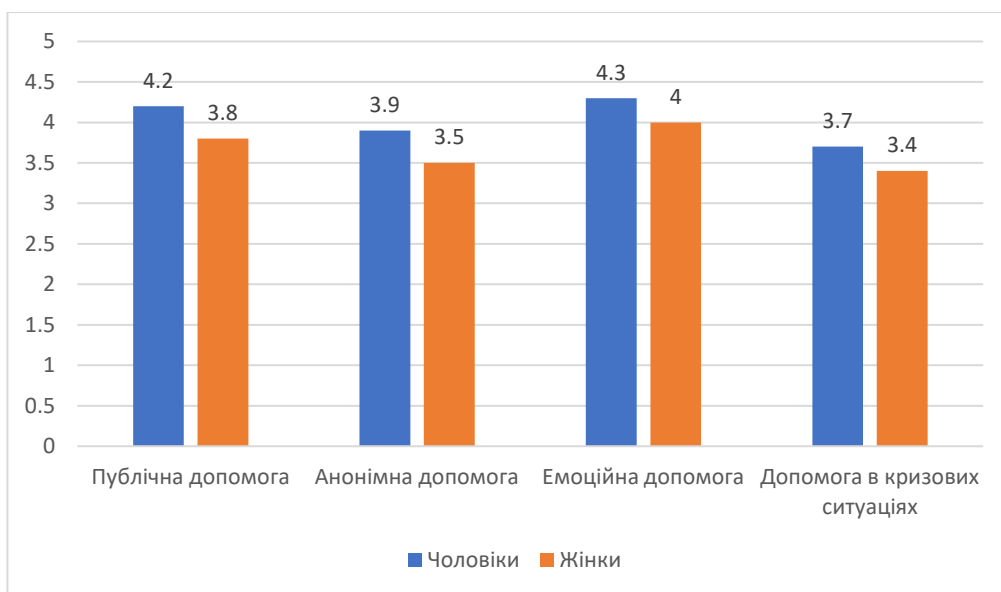

Рисунок. 2.10 Середні значення просоціальної тенденції: статевої різниця

Аналізуючи результати згідно методики «Вимірювання просоціальних тенденцій (РТМ-R)» можна констатувати:

Першою позицією є визнання готовності здійсненими просоціальним дослідженням отримала шкала «Публічна допомоги», з усієї сукупністю проходжень обидві категорії показали високий рівень допомоги, чоловіча стать респондентів становить 84 % відповідей, у жінок відмічено 76%, показали нижчий схильність до публічної допомоги порівняно з чоловіками.

Друга позицією «Анонімна допомога» передбачає, що чоловіки показали також більшу схильність до анонімної допомоги, отримавши 78%, порівняно з жінками, у яких показник становить 70%, чоловіки вважають, що справжня цінність допомоги полягає у самому процесі підтримки, а не у визнанні цієї підтримки. Анонімна допомога дозволяє уникнути соціального тиску, які можуть виникнути у публічних місцях, підкреслює альтруїзм і безкорисливе бажання допомогти.

Третьою позицією за шкалою «Емоційна допомоги» дала змогу побачити вищі бали у респондентів чоловічої статі 86% порівняно з жінками

84%, говорить про їхню готовність допомагати в емоційно-насичених ситуаціях. Високі показники сильно не варіюються між статтю. Демонстрування високої психологічної стійкості дозволяє їм залишитися спокійними та зібраними навіть у стресових ситуаціях, що надає можливість ефективно надавати підтримку та допомогу іншим. Обидві категорії статі відчують сильне почуття обов'язку допомагати тим, хто знаходяться в емоційній скруті, що є важливим фактором мотиваційної готовності волонтерства.

Четверта позиція «Допомога в кризових ситуаціях» констатує такі результати дослідження: чоловіки отримали 78%, у жінках цей показник становить 68%. Чоловіча стать виявила більшу схильність до допомоги в кризових ситуаціях, свідчить про більшу готовність діяти в умовах стресу та невизначеності, крім того володіють високим рівнем стресостійкості.

Отже, аналізуючи результати дослідження можуть вказувати на те, що чоловіки приділяють більше часу до волонтерської діяльності, виявили більшу схильність до надання допомоги за всіма шкалами, добре виражена шкала «допомога в кризових ситуаціях», говорить про їхню готовність діяти в умовах стресу та здатність швидко реагувати на кризові ситуації. Однак слід зазначити, низький рівень не зафіксовано в жодній із гендерній категорії, чоловіки і жінки добре мотивовані до волонтерства незалежно від виду допомоги чи умов, які надаються.

Висновки до розділу 2

Емпіричне дослідження психологічних особливостей мотиваційної готовності до волонтерської діяльності студентської молоді визначено із застосуванням наступного психодіагностичного інструментарію: методика «Діагностика соціально-психологічних установок особистості в мотиваційній сфері» О. Потьомкіна, опитувальник «Визначення рівня самоактуалізації особистості» (САМОАЛ) О. Лазукін, методика «вимірювання просоціальних тенденцій (РТМ-R)» Карло Г., Рендалл Б. А.

За результатами онлайн-анкетування визначено, що вибірку складають молоді люди які під час дослідження відображають високий рівень альтруїзму, оскільки більшість висловлює сильну тенденцію брати участь у волонтерських програмах з метою допомогти іншим.

За методикою «Діагностика соціально-психологічних установок особистості в мотиваційній сфері» визнано, що молодь виявляє високий рівень мотивації до волонтерської діяльності. Різноманітність респондентів дослідження свідчить про широкий спектр зацікавленості та залученості молоді до цієї сфери. Вони усвідомлюють важливість особистого внеску у покращення суспільства та підтримку тих, хто знаходяться у складних життєвих ситуаціях. Важливо зазначити, що для цих категорій людей волонтерство не лише засіб допомоги іншим, але й можливість для набуття нових навичок для подальшого зростання, що висвітлюється соціально-психологічні установки особистості, спрямовані на альтруїзм та громадську діяльність. Результати свідчать, що обидві статі виявляють несуттєву різницю схильності до альтруїзму між чоловічою та жіночою категорією. Чоловікам притаманно приділяти більшу увагу до процесу діяльності та досягнення своїх цілей, також чоловіки в молодшому віці виявляють більшу схильність до альтруїстичних вчинків порівняно з молоддю в цілому.

За методикою «Визначення рівня самоактуалізації особистості (САМОАЛ)» виявлено, що середні показник між чоловіками і жінками в деяких шкалах частково не відрізняються. Молодь жіночої статі виявляють високу емоційну та соціальну компетентність за шкалами «Контактність» і «Гнучкість», у той час, чоловіки в середньому проявляють вищу схильність до раціонального підґрунтя, що відображається за шкалою «Саморозуміння», що впливає на їхню здатність до самореалізації в волонтерській діяльності.

За методикою «вимірювання просоціальних тенденцій (PTM-R)» виявлено, що чоловіки та жінки мають високий рівень просоціальної тенденції по всіх критеріях, також слід зазначати, що чоловіки виявили більшу схильність до надання допомоги по всіх шкалах. Цей високий показник

просоціальної поведінки серед чоловіки може свідчити про їхню сильнішу готовність до взаємодії з іншими та сприйняття власної ролі в спільноті, виявили більшу схильність до надання допомоги, зокрема варто відзначити сильну готовність до допомоги в кризових ситуаціях.

Отже, після аналізу результатів емпіричного дослідження, гіпотеза нашого дослідження підтверджується тому, що мотиваційна готовність до волонтерської діяльності залежить від статевої ознаки.

ВИСНОВКИ

Проаналізували поняття мотиваційної готовності до волонтерської діяльності і дійшли висновку, що мотиваційна готовність до волонтерської діяльності – це усвідомлена і внутрішньо мотивована готовність людини брати участь у волонтерській діяльності. Ця схильність базується в особистих цінностях, емоціях і соціальних потребах, охоплюючи як внутрішні, так і зовнішні мотиви, які надихають людей охоче пропонувати свою допомогу іншим.

Охарактеризували роль психологічних особливостей у формуванні мотивації студентів до волонтерства, у тому числі таких як емпатія, альтруїзм, стресостійкість та рівень самооцінки. Зрозуміли, що психологічні чинники значно впливають на рішення молоді брати участь у волонтерстві. Крім того, люди з високою здатністю переносити стрес, швидше за все, стануть волонтерами, оскільки вони можуть ефективно справлятися з труднощами, пов'язаними з роботою, і відчувати задоволення від допомоги іншим. Позитивні психологічні якості сприяють стабільній та тривалій мотивації до волонтерства. Також, рівень самооцінки впливає на мотивацію до участі у волонтерській роботі, оскільки люди зі здоровим почуттям власної гідності можуть бути більш сприйнятливими до нових викликів і мати впевненість у своїй здатності робити позитивний внесок у суспільство через свої добровільні зусилля.

Описали вплив соціального середовища на мотиваційну готовність до волонтерської діяльності серед них: включаючи вплив родини, друзів, колег, організаційні чинники всередині конкретної установи, формують соціальне середовище, в яке занурюються майбутні волонтери. З іншого боку, внутрішні фактори, які стосуються психологічних особливостей особистості, також відіграють вирішальну роль у процесі прийняття рішень. Соціальне середовище може як стимулювати, так і знижувати мотивацію до волонтерства. Вплив на підтримку та заохочення з боку найближчого оточення сприяє розвитку мотиваційної готовності до волонтерської діяльності серед молоді.

Співпраця між навчальними закладами та соціальними службами покращує волонтерський досвід студентів, сприяючи їх особистому та професійному зростанню.

Емпіричне дослідження психологічних особливостей мотиваційної готовності до волонтерської діяльності студентської молоді визначено із застосуванням наступного психодіагностичного інструментарію: методика «Діагностика соціально-психологічних установок особистості в мотиваційній сфері» О. Потьомкіна, опитувальник «Визначення рівня самоактуалізації особистості» (САМОАЛ) О. Лазукін, методика «вимірювання просоціальних тенденцій (PTM-R)» Карло Г., Рендалл Б. А.

За результатами онлайн-анкетування визначено, що вибірку складають молоді люди які під час дослідження відображають високий рівень альтруїзму, оскільки більшість висловлює сильну тенденцію брати участь у волонтерських програмах з метою допомогти іншим.

За методикою «Діагностика соціально-психологічних установок особистості в мотиваційній сфері» визнано, що молодь виявляє високий рівень мотивації до волонтерської діяльності. Різноманітність респондентів дослідження свідчить про широкий спектр зацікавленості та залученості молоді до цієї сфери. Вони усвідомлюють важливість особистого внеску у покращення суспільства та підтримку тих, хто знаходяться у складних життєвих ситуаціях. Важливо зазначити, що для цих категорій людей волонтерство не лише засіб допомоги іншим, але й можливість для набуття нових навичок для подальшого зростання, що висвітлюється соціально-психологічні установки особистості, спрямовані на альтруїзм та громадську діяльність. Результати свідчать, що обидві статі виявляють несуттєву різницю схильності до альтруїзму між чоловічою та жіночою категорією. Чоловікам притаманно приділяти більшу увагу до процесу діяльності та досягнення своїх цілей, також чоловіки в молодшому віці виявляють більшу схильність до альтруїстичних вчинків порівняно з молоддю в цілому.

За методикою «Визначення рівня самоактуалізації особистості (САМОАЛ)» виявлено, що середні показник між чоловіками і жінками в деяких шкалах частково не відрізняються. Молодь жіночої статі виявляють високу емоційну та соціальну компетентність за шкалами «Контактність» і «Гнучкість», у той час, чоловіки в середньому проявляють вищу схильність до раціонального підґрунтя, що відображається за шкалою «Саморозуміння», що впливає на їхню здатність до самореалізації в волонтерській діяльності.

За методикою «вимірювання просоціальних тенденцій (PTM-R)» виявлено, що чоловіки та жінки мають високий рівень просоціальної тенденції по всіх критеріях, також слід зазначати, що чоловіки виявили більшу схильність до надання допомоги по всіх шкалах. Цей високий показник просоціальної поведінки серед чоловіки може свідчити про їхню сильнішу готовність до взаємодії з іншими та сприйняття власної ролі в спільноті, виявили більшу схильність до надання допомоги, зокрема варто відзначити сильну готовність до допомоги в кризових ситуаціях.

Отже, після аналізу результатів емпіричного дослідження, гіпотеза нашого дослідження підтверджується тому, що мотиваційна готовність до волонтерської діяльності залежить від статевої ознаки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балашов Е. М. Психологічна структура волонтерської діяльності як засобу самореалізації студентів. Наукові записки національного університету «Острозька академія». Психологія і педагогіка. 2013. Вип. 24. С. 12–16.
2. Балашов Е. М. Теоретико-емпіричне обґрунтування моделі самореалізації студентської молоді у міжнародних волонтерських програмах / Е. Балашов // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України, 2013. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2013_3_26.pdf
3. Верещагіна Л. А., Кареліна І. М. Психологія потреб та мотивація персоналу. Харків: Гуманітарний центр, 2005. 232 с.
4. Вісник Луганського національного педагогічного університету ім. Т. Шевченка / ред.: С. Я. Харченко. Луганськ. 2010. 313 с.
5. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2023. Випуск 17. С. 31–37.
6. Горєлов Д. М., Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2015. 36 с.
7. Горілий А. Г. Волонтерство у соціальній роботі. Історія соціальної роботи: навч. посіб. Тернопіль: Астон. 2004. 174 с.
8. Закон України «Про волонтерську діяльність». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.
9. Історія, теорія та практика волонтерського руху в Україні: наук.-навч.-метод. посіб. для студ., магістрантів, аспірантів та спеціалістів у галузі соц.. роботи, соц.. педагогіки / За аг. ред.. С. Я. Харченко ; авт. кол.: С. Я. Харченко, О. П. Песоцька, В. О. Кратінова та ін. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». 2008. 320 с.
10. Колодяжна А. В., Фортуненко К. К. Мотивація трудової діяльності // Тези доповідей XIV Всеукраїнської конференції молодих вчених та студентів «Наукові розробки молоді на сучасному етапі», Т. 3. Київ, КНУТД. 2015. С.371-372

11. Коломієць Л. І. Психологічні особливості мотивації волонтерської діяльності / Л. І. Коломієць // Психологічний часопис: збірник наукових праць / за ред. С. Д. Максименка. № 5 (9). Вип. 9. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, 2017. С. 79-90.
12. Колотило М. Онлайн-волонтерство у сучасному світі: особливості та актуальні практики. Соціальна робота і сучасність: теорія та практика професійного й особистісного розвитку соціального працівника: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції. Київ. 2020.
13. Лях Т. Л. Мотивація до волонтерської діяльності. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2012. № 22 (8). С. 84–91.
14. Лях Т. Л. Соціально-педагогічна діяльність студентських волонтерських груп: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.05 / Лях Тетяна Леонідівна; Луганський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ. 2009. 20 с.
15. Лях Т. Підходи до класифікації волонтерських груп. Соціальна робота в Україні: теорія і практика (науково-методичний журнал). 2010. № 3. С. 56–59.
16. Магун В., Руднев М. Життєві цінності населення: порівняння України з іншими європейськими країнами. С.226-273
17. Матійчик А.В. Волонтерська діяльність як детермінанта розвитку громадянського суспільства. Грані. 2016. № 8. С. 100-107
18. Ніколайчук Н. М. Теоретичні аспекти управління мотивацією / Н. М. Ніколайчук // Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика». Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2010. Випуск 6. С 43–48.
19. О. Ніколіна, І. Астремська. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2023. Випуск 17. С. 31–37

20. Організація волонтерського руху у вищих навчальних закладах: діагностичний інструментарій: метод. розробки / [уклад. Т. О. Рудякевич]. Житомир: ЖДУ. 2004. 20 с.
21. Основи психології та педагогіки. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/11prishak_osnovy_psiholog_pedagogiki_labpraktik/5.html
22. Павлюк К. С. Волонтерський рух: зарубіжний досвід та вітчизняні практики. Інвестиції: практика та досвід. 2015. С. 87–93.
23. Панькова О. В., Касперович О. Ю., Іщенко О. В. Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи. 2016. С. 25–40.
24. Подолянчук Д. Дослідження когнітивної складової ціннісних орієнтацій студентів-волонтерів. Психологічні перспективи. 2021. № 37. С. 185–201.
25. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21.06.2001, № 2558-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>
26. Психологічні виміри самоактуалізованої особистості URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/3prishak_psihologiya_ch1/128.html
27. Романовська Л. І. Волонтерство як засіб професійної соціалізації майбутніх соціальних працівників // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. 2013. № 1. С. 81.
28. Самоактуалізація допомагає людині реалізувати свої таланти. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/953294.html>
29. Седлачек Т. Економіка добра і зла. Слідами людських пошуків: від Гільгамеша до фінансової кризи. Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. 520 с.

30. Скиданович В. Психологічна структура волонтерської діяльності студентів. Збірник наукових праць: психологія. 2018. Вип. 22. С. 62–68.
31. Собчук В. В. Волонтерство як школа самореалізації особливості / В. В. Собчук, Л. В. Теремій // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. 2005. № 2. С. 97–122.
32. Стойко К. Динаміка проблеми альтруїзму як психолого-педагогічної категорії / К. Стойко // Освітологічний дискурс. 2018. № 3-4. С. 56-67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2018_3-4_7
33. Томчук М. І. Психодіагностика готовності учнів до військової служби: проблеми, методи, методики. Вінниця. 2012. 150 с.
34. Тренінг «Залучення добровольців до волонтерського руху». URL: <https://youth-worker.org.ua/events/bazovyj-trening-dlya-predstavnykiv-sums-koyi-oblasti-10-12-hrudnya-2021/>
35. Управління волонтерськими програмами. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/35678/1/T_Liakh_Posibnik_2020_IL.pdf/
36. Фоміна О.О., Оленцевич Н. В. Альтруїзм і волонтерство: аспекти взаємозв'язку у соціальній поведінці / О. О. Фоміна, Н. В. Оленцевич // Український соціум. 2021. № 2. С. 167-182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2021_2_13
37. Ящук І., Сівак Н. «Залучення молоді до волонтерської діяльності: методичний посібник», Хмельницький: ХГПА. 2012. 136 с.
38. Adler R. The volunteer factor. Journal of Personality and Social Psychology. 2011. P. 124–138.
39. Carlo, G., Randall, B. A., Prosocial Tendencies Measure Revised (PTM-R). URL: <https://scales.arabpsychology.com/s/prosocial-tendencies-measure-revised-ptm-r/>
40. Features of psychological mechanisms of selfregulation among students of different professional orientation / A. Kukulyar et al. E3S Web of Conferences. 2020. Vol. 210. Article number 19002. DOI: 10.1051/e3sconf/202021019002.

41. Mediukh, L. (2014). Organization of student volunteer work. *Social Work and Education*, 1(1), 88–94
42. Nahorna, D. (2022). Technologies of recruitment youth in volunteering in Ukraine. *Social Work and Education*, 9(3), 340–357
43. Rees C. J. Organisational Change And Development: Perspectives On Theory And Practice. *Journal of Business Economics and Management*. 2011. T. 9, № 2. C. 87–89.
44. Vecina M.L., Marzana D. Motivations for volunteering: do motivation questionnaires measure what actually drives volunteers? *TPM*. 2019. Vol. 26. № 4. P. 573–587. DOI: 10.4473/TPM26.4.6.
45. When motivation is not enough: Effects of prosociality and organizational socialization in volunteers' intention to continue volunteering / S. Livi et al. *Journal of Community & Applied Social Psychology*. 2020. № 30 (3). P. 249–261.
46. Wilson J. Volunteerism research: A review essay. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. 2012. T. 41 №2, C.176–212.

ДОДАТКИ

Додаток А

Методика «Діагностика соціально-психологічних установок особистості в мотиваційній сфері».

Шкала А. «Виявлення установок, спрямованих на «альтруїзм – егоїзм»

Інструкція. Прочитавши запитання, дайте на них відповіді «так» чи «ні».

Текст опитувальника

1. Вам часто кажуть, що ви більше думаєте про інших, ніж про себе?
2. Вам легше просити за інших, ніж за себе?
3. Вам важко відмовити людям, коли вони про щось просять?
4. Ви часто намагаєтеся допомогти людям, якщо у них трапилися неприємності і біда?
5. Для себе ви робите щось з більшим задоволенням, ніж для інших?
6. Ви намагаєтеся зробити якомога більше для інших людей?
7. Ви переконані, що найбільша цінність – жити для інших людей?
8. Вам важко примусити себе щось зробити для інших?
9. Ваша характерна риса – безкорисливість?
10. Ви переконані, що турбота про інших часто шкодить вам?
11. Ви засуджуєте людей, котрі не вміють потурбувати ся про себе?
12. Ви часто просите людей зробити щось із корисливих спонук?
13. Ваша характерна риса – намагання допомогти іншим людям?
14. Ви вважаєте, що спочатку людина повинна думати про себе, а потім уже про інших?
15. Ви багато часу приділяєте своїй персоні?
16. Ви переконані, що не потрібно для інших сильно напружуватися?
17. Для себе у вас не вистачає ні сил, ні часу?
18. Вільний час ви використовуєте лише для своїх захоплень?
19. Ви можете назвати себе егоїстом?

20. Ви здатні зробити максимальні зусилля лише за високу винагороду?

Шкала Б. «Виявлення установок на «процес діяльності» – «результат діяльності»

Інструкція. Дайте відповідь «так» або «ні».

Текст опитувальника

1. Процес виконуваної роботи захоплює вас більше, ніж її завершення?
2. Для досягнення мети ви не шкодуєте сил?
3. Ви довго не відважуєтеся розпочати робити те, що вам нецікаво, навіть якщо це необхідно?
4. Ви впевнені, що у вас вистачить наполегливості для завершення будь-якої справи?
5. Закінчуючи цікаву справу, ви шкодуєте, що вона вже завершена?
6. Вам більше до вподоби люди, здатні досягати результату, ніж ті, головною характеристикою яких є доброта і чуйність?
7. Ви отримуєте задоволення від гри, в якій не важливий результат?
8. Ви вважаєте, що успіхів у вашому житті більше, ніж невдач?
9. Ви більше поважаєте людей, здатних захопитися справою по-справжньому?
10. Ви часто завершуєте роботу, якщо не вистачає часу, склалася неприємна ситуація, існують зовнішні перешкоди?
11. Ви часто починаєте одночасно багато справ і не встигаєте їх закінчити?
12. Ви вважаєте, що маєте достатньо сил, щоб розраховувати на успіх у житті?
13. Чи можете ви захопитися справою настільки, що забуваєте про себе та час?
14. Вам часто вдається довести розпочату справу до кінця?

15. Чи буває, що, захоплюючись справами, ви не можете закінчити розпочате?
16. Ви уникаєте зустрічей із людьми, які не наділені діловими якостями?
17. Ви часто навантажуєте свої вихідні дні чи відпустку роботою, усвідомлюючи потребу щось зробити?
18. Ви вважаєте, що головне у будь-якій справі результат?
19. Погоджуючись на справу, ви думаєте про те, наскільки вона для вас є цікавою?
20. Прагнення до результату в будь-якій справі – риса, що вас вирізняє з-поміж інших?

Тест визначення рівня самоактуалізації особистості (САМОАЛ)

Методика включає 100 питань, на які респондентам пропонується відповісти на ствердження «А» або «Б»:

1. А) Настане час, коли я заживу по-справжньому, не так, як зараз.
Б) Я впевнений, що живу по-справжньому вже зараз.
2. А) Я дуже захоплений власною професією.
Б) Не можу сказати, що мені подобається моя робота і те, чим я займаюсь.
3. А) Якщо незнайома людина зробить мені послугу, я почуваю себе зобов'язаним їй.
Б) Приймаючи послугу незнайомої людини, я не почуваю себе зобов'язаним їй.
4. А) Мені буває важко зрозуміти свої почуття.
Б) Я завжди можу зрозуміти свої почуття.
5. А) Я часто замислююсь над тим, чи правильно я поведив себе в тій або іншій ситуації.
Б) Я рідко замислююсь над тим, наскільки правильна моя поведінка.
6. А) Я внутрішньо ніяковію, коли мені говорять компліменти.
Б) Я рідко ніяковію, коли мені кажуть компліменти.
7. А) Здатність до творчості – природна властивість людини.
Б) Далеко не всі люди наділені здатністю до творчості.
8. А) У мене не завжди вистачає часу на те, щоб стежити за новинками літератури і мистецтва.
Б) Я докладно зусиль, намагаючись стежити за новинками літератури і мистецтва.
9. А) Я часто приймаю ризиковані рішення.
Б) Мені важко приймати ризиковані рішення.
10. А) Інколи я можу дати співрозмовнику зрозуміти, що він мені здається дурним і нецікавим.

Б) Я вважаю неприпустимим дати зрозуміти людині, що вона мені здається дурною і нецікавою.

11. А) Я люблю залишати приємне “на потім”.

Б) Я не залишаю приємне “на потім”.

12. А) Я вважаю нечемним переривати розмову, якщо вона цікава тільки моєму співрозмовнику.

Б) Я можу швидко і невимушено переривати розмову, яка цікава тільки одній стороні.

13. А) Я прагну до досягнення внутрішньої гармонії.

Б) Стан внутрішньої гармонії майже недосяжний.

14. А) Не можу сказати, що я собі подобаюсь.

Б) Я собі подобаюсь.

15. А) Я думаю, що більшості людей можна довіряти.

Б) Думаю, що без крайньої необхідності людям довіряти не варто.

16. А) Погано оплачувана робота не може приносити задоволення.

Б) Цікава, творча робота – сама по собі вже винагорода.

17. А) Досить часто мені нудно.

Б) Мені ніколи не буває нудно.

18. А) Я не буду відступати від власних принципів навіть заради корисних справ, за які міг би розраховувати на людську вдячність.

Б) Я б відступив від своїх принципів заради справ, за які люди були б мені вдячні.

19. А) Інколи мені важко бути щирим.

Б) Мені завжди вдається бути щирим.

20. А) Коли я подобаюсь собі, мені здається, що я подобаюсь і оточуючим.

Б) Навіть коли я собі подобаюсь, я розумію, що є люди, яким я неприємний.

21. А) Я довіряю своїм зненацька виниклим бажанням.

Б) Свої раптові бажання я завжди намагаюся осмислити.

22. А) Я повинен бути досконалим у всьому, що я роблю.
Б) Я не занадто засмучуюсь, якщо мені не вдається бути досконалим.
23. А) Егоїзм – природна властивість будь-якої людини.
Б) Більшості людей егоїзм не властивий.
24. А) Якщо я не відразу знаходжу відповідь на питання, то можу відкласти його на деякий час.
Б) Я буду шукати відповідь на питання, що цікавить мене, незважаючи на витрати часу.
25. А) Я люблю перечитувати книги, які мені сподобались.
Б) Краще прочитати нову книгу, ніж повертатися до прочитаної.
26. А) Я намагаюся поводитись так, як очікують оточуючі.
Б) Я не схильний задумуватись над тим, чого чекають від мене оточуючі.
27. А) Минуле, нинішнє і майбутнє здаються мені єдиним цілим.
Б) Думаю, моє нинішнє не дуже пов'язане з минулим або майбутнім.
28. А) Більша частина того, що я роблю, приносить мені задоволення.
Б) Лише деякі з моїх занять по-справжньому мене тішать.
29. А) Прагнучи розібратись в характері і почуттях оточуючих, люди часто бувають нетактовні.
Б) Прагнення розібратись в характері і почуттях оточуючих людей цілком природне і виправдовує деяку нетактовність.
30. А) Я добре знаю, які почуття я здатен відчувати, а які – ні.
Б) Я ще не зрозумів до кінця, які почуття я здатен відчувати.
31. А) Я відчуваю докори сумління, якщо серджусь на тих, кого люблю.
Б) Я не відчуваю докорів сумління, якщо серджусь на тих, кого люблю.
32. А) Людина повинна спокійно ставитись до того, що вона може почути про себе від інших.
Б) Цілком природно образитись, почувши неприємну думку про себе.
33. А) Зусилля, яких вимагає пізнання істини, варті того, бо приносять користь.

Б) Зусилля, яких вимагає пізнання істини, варті того, бо приносять задоволення.

34. А) В складних ситуаціях треба діяти випробованими засобами – це гарантує успіх.

Б) В складних ситуаціях треба знаходити принципово нові рішення.

35. А) Люди рідко дратують мене.

Б) Люди часто мене дратують.

36. А) Якщо б була можливість повернути минуле, я б там багато чого змінив.

Б) Я задоволений своїм минулим і не хочу в ньому нічого змінювати.

37. А) Головне в житті – приносити користь і подобатись людям.

Б) Головне в житті – робити добро і служити істині.

38. А) Інколи я боюся виглядати занадто ніжним.

Б) Я ніколи не боюся проявляти свою ніжність.

39. А) Я вважаю, що висловити свої почуття важливо за будь-яких обставин.

Б) Не варто необдуманно висловлювати свої почуття, не зваживши ситуацію.

40. А) Я вірю в себе лише тоді, коли відчуваю, що можу вирішити свої проблеми.

Б) Я вірю в себе навіть тоді, коли не здатен вирішити свої проблеми.

41. А) Здійснюючи вчинки, люди керуються взаємними інтересами.

Б) По своїй природі люди схильні піклуватись лише про власні інтереси.

42. А) Мене цікавлять всі нововведення в моїй професійній сфері.

Б) Я скептично ставлюсь до більшості нововведень в своїй професійній області.

43. А) Я думаю, що творчість повинна приносити користь людям.

Б) Я вважаю, що творчість повинна приносити людям задоволення.

44. А) У мене завжди є своя власна точка зору з важливих питань.

Б) Формуючи свою точку зору, я схильний прислуховуватися до думок поважних і авторитетних людей.

45. А) Секс без любові не є цінністю.

Б) Навіть без любові секс – дуже значуща цінність.

46. А) Я почуваю себе відповідальним за настрій співрозмовника.

Б) Я не почуваю себе відповідальним за це.

47. А) Я легко мирюся зі своїми слабкостями.

Б) Змиритися зі своїми слабкостями мені нелегко.

48. А) Успіх в спілкуванні залежить від того, наскільки людина здатна розкрити себе іншому.

Б) Успіх в спілкуванні залежить від уміння підкреслити свої переваги і приховати недоліки.

49. А) Моє почуття самоповаги залежить від того, чого я досягнув.

Б) Моє почуття самоповаги не залежить від моїх досягнень.

50. А) Більшість людей призвичаїлися діяти “за лінією найменшого опору”.

Б) Думаю, що більшість людей до цього не схильні.

51. А) Вузька спеціалізація необхідна для вченого.

Б) Заглиблення у вузьку спеціалізацію робить людину обмеженою.

52. А) Дуже важливо, чи є у людини в житті радощі пізнання і творчості.

Б) В житті дуже важливо приносити користь людям.

53. А) Мені подобається брати участь в палких суперечках.

Б) Я не люблю суперечок.

54. А) Я цікавлюся віщуваннями, гороскопами, астрологічними прогнозами.

Б) Подібні речі мене не цікавлять.

55. А) Людина повинна працювати заради задоволення своїх потреб і блага своєї сім'ї.

Б) Людина повинна працювати, щоб реалізувати свої здібності і бажання.

56. А) У вирішенні особистих проблем я керуюсь загальновизнаними уявленнями.

Б) Свої проблеми я вирішую так, як вважаю за потрібне.

57. А) Воля потрібна для того, щоб стримувати бажання і контролювати почуття.

Б) Головне призначення волі – підштовхувати зусилля і збільшувати енергію людини.

58. А) Я не соромлюсь своїх слабкостей перед друзями.

Б) Мені нелегко виявляти свої слабкості навіть перед друзями.

59. А) Людині властиве прагнення до нового.

Б) Люди прагнуть до нового лише за необхідністю.

60. А) Я думаю, що вираз “вік живи – вік навчайся” є хибним.

Б) Вираз “вік живи – вік навчайся” я вважаю істинним.

61. А) Я думаю, що сенс життя полягає в творчості.

Б) Навряд чи в творчості можна знайти сенс життя.

62. А) Мені буває непросто познайомитися з людиною, яка мені симпатична.

Б) Я не маю труднощів, знайомлячись з будь-ким.

63. А) Мене засмучує, що значна частина життя минає даремно.

Б) Не можу сказати, що деяка частина мого життя минає даремно.

64. А) Для обдарованої людини є неприпустимим нехтування своїм обов’язком.

Б) Талант і здібність важать більше, ніж обов’язок.

65. А) Мені добре вдається маніпулювати людьми.

Б) Я вважаю, що маніпулювати людьми неетично.

66. А) Я намагаюся уникати засмучення.

Б) Я роблю те, що вважаю за потрібне, незважаючи на можливі засмучення.

67. А) В більшості ситуацій я не можу дозволити собі блазнювати.

Б) Є безліч ситуацій, в яких я можу дозволити собі блазнювати.

68. А) Критика на мою адресу знижує мою самооцінку.
Б) Критика практично не впливає на мою самооцінку.
69. А) Заздрість властива тільки невдахам, які вважають, що їх обійшли.
Б) Більшість людей заздрісні, хоча і намагаються це приховати.
70. А) Вибираючи для себе заняття, людина повинна враховувати його суспільну значимість.
Б) Людина повинна займатися передусім тим, що їй цікаво.
71. А) Я думаю, що для творчості необхідні знання в обраній області.
Б) Я думаю, що знання для цього зовсім не обов'язкові.
72. А) Я можу сказати, що живу з відчуттям щастя.
Б) Я не можу сказати, що живу з відчуттям щастя.
73. А) Я думаю, що люди мають аналізувати себе і своє життя.
Б) Я вважаю, що самоаналіз приносить більше шкоди, ніж користі.
74. А) Я намагаюся знайти пояснення навіть для тих своїх вчинків, котрі роблю просто тому, що мені це хочеться.
Б) Я не шукаю пояснення для своїх дій і вчинків.
75. А) Я впевнений, що кожний може прожити своє життя так, як йому хочеться.
Б) Я думаю, що у людини мало шансів прожити своє життя так, як хотілося б.
76. А) Про людину ніколи не можна сказати із впевненістю, добра вона чи зла.
Б) Добра людина чи зла – це видно одразу.
77. А) Для творчості потрібно дуже багато вільного часу.
Б) Мені здається, що в житті завжди можна знайти час для творчості.
78. А) Зазвичай я бажаю переконати співрозмовника, що я маю рацію.
Б) В суперечці я намагаюся зрозуміти точку зору співрозмовника, а не переконати його.
79. А) Якщо я роблю щось винятково для себе, мені буває ніяково.
Б) Я не відчуваю ніяковості в такій ситуації.

80. А) Я вважаю себе творцем свого майбутнього.
Б) Навряд чи я сильно впливаю на власне майбутнє.
81. А) Вираз “добро має бути з кулаками” я вважаю правильним.
Б) Навряд чи правильний вираз “добро має бути з кулаками”.
82. А) Я думаю, недоліки людей значно помітніші, ніж їхні чесноти.
Б) Чесноти людини побачити значно легше, ніж її недоліки.
83. А) Інколи я боюся бути самим собою.
Б) Я ніколи не боюся бути самим собою.
84. А) Я намагаюся не згадувати про свої минулі неприємності.
Б) Час від часу я схильний повертатися до спогадів про минулі невдачі.
85. А) Я вважаю, що метою життя повинно бути щось значне.
Б) Я зовсім не вважаю, що метою життя неодмінно повинно бути щось значне.
86. А) Люди прагнуть того, щоб розуміти і довіряти одна одній.
Б) Замикаючись в колі власних інтересів, люди не розуміють оточуючих.
87. А) Я намагаюся не бути “білою вороною”.
Б) Я дозволяю собі бути “білою вороною”.
88. А) В довірливій бесіді люди, зазвичай, щирі.
Б) Навіть в довірливій бесіді людині важко бути щирою.
89. А) Буває, що я соромлюсь виявляти свої почуття.
Б) Я ніколи цього не соромлюсь.
90. А) Я можу робити щось для інших, не вимагаючи, щоб вони це оцінили.
Б) Я маю право очікувати від людей, що вони оцінять те, що я для них роблю.
91. А) Я виявляю свою приязнь до людини незалежно від того, чи взаємна вона.
Б) Я рідко виявляю свою приязнь до людини, не будучи впевненим, що вона взаємна.

92. А) Я думаю, що в спілкуванні потрібно відкрито виявляти своє невдоволення іншими.

Б) Мені здається, що в спілкуванні люди повинні приховувати взаємне невдоволення.

93. А) Я приймаю наявність протиріч в самому собі.

Б) Внутрішні протиріччя знижують мою самооцінку.

94. А) Я прагну відкрито висловлювати свої почуття.

Б) Думаю, що у відкритому прояві почуттів завжди є елемент нестриманості.

95. А) Я впевнений в собі.

Б) Не можу сказати, що я впевнений в собі.

96. А) Досягнення щастя не може бути головною метою людських стосунків.

Б) Досягнення щастя – головна мета людських стосунків.

97. А) Мене люблять, тому що я цього заслуговую.

Б) Мене люблять, тому що я сам здатен любити.

98. А) Нерозділене кохання здатне зробити життя нестерпним.

Б) Життя без кохання гірше, ніж нерозділене кохання в житті.

99. А) Якщо розмова не вдалася, я спробую побудувати її інакше.

Б) Зазвичай розмова не складається через неухважність співрозмовника.

100. А) Я намагаюся справити на людей гарне враження.

Б) Люди бачать мене таким, який я насправді.

Ключ

Окремі шкали опитувача САМОАЛ подані в таких пунктах:

1. *Орієнтація в часі*: 1. Б, 11. А, 17. Б, 24. Б, 27. А, 36. Б, 54. Б, 63. Б, 73. А, 80. А.

2. *Цінності*: 2. А, 16. Б, 18. А, 25. А, 28. А, 37. Б, 45. А, 55. Б, 61. А, 64. Б, 72. А, 81. Б, 85. А, 96. Б, 98. Б.

3. *Погляд на природу людини*: 7. А, 15. А, 23. Б, 41. А, 50. Б, 59. А, 69. А, 76. А, 82. Б, 86. А.

4. *Потреба в пізнанні*: 8. Б, 24. Б, 29. Б, 33. Б, 42. А, 51. Б, 53. А, 54.Б, 60. Б, 70. Б.

5. *Креативність (прагнення до творчості)*: 9. А, 13. А, 16. Б, 25. А, 28. А, 33. Б, 34. Б, 43. Б, 52. А, 55. Б, 61. А, 64. Б, 70. Б, 71. Б, 77. Б.

6. *Автономність*: 5. Б, 9. А, 10. А, 26. Б, 31. Б, 32. А, 37. Б, 44. А, 56. Б, 66. Б, 68. Б, 74. Б, 75. А, 87. Б, 92. А.

7. *Спонтанність*: 5. Б, 21. А, 31. Б, 38. Б, 39. А, 48. А, 57. Б, 67. Б, 74.Б, 83. Б, 89. Б, 91. А, 92. А, 94. А.

8. *Саморозуміння*: 4. Б, 13. А, 20. Б, 30. А, 31. Б, 38. Б, 47. А, 66. Б, 79. Б, 93. А.

9. *Аутосимпатія*: 6. Б, 14. Б, 21. А, 22. Б, 32. А, 40. Б, 49. Б, 58. А, 67.Б, 68. Б, 79. Б, 84. А, 89. Б, 95. А, 97. Б.

10. *Контактність*: 10. А, 29. Б, 35. А, 46. Б, 48. А, 53. А, 62. Б, 78. Б, 90. А, 92. А.

11. *Гнучкість в спілкуванні*: 3. Б, 10. А, 12. Б, 19. Б, 29. Б, 32. А, 46. Б, 48. А, 65. Б, 99. А.

Оціночна шкала: результат 0-5 балів свідчить про низький рівень досягнень за даною шкалою, показник 5-10 балів – середній рівень розвитку, 10-15 балів – високий рівень самоактуалізації.

Примітка. Шкали 1, 3, 4, 8, 10 і 11 мають по 10 пунктів, а інші – по 15. Для того, щоб можна було порівняти отримані результати, кількість балів за цими шкалами слід помножити на 1,5. Можна одержати результат у відсотках: 15 балів (максимум за кожною шкалою) – 100%, а число набраних балів – X%

Методика вимірювання просоціальних тенденцій (PTM-R) Карло, Г., Рендалл, Б. А. (2002)

Інструкція: Нижче наведено ряд тверджень, які можуть або не можуть описати тебе. Вкажіть, будь ласка, скільки тверджень описує вас за допомогою наступного:

1. Зовсім не описує мене;
2. трохи описує мене;
3. дещо описує мене;
4. добре описує мене;
5. добре описує мене.

Тест методики:

1. Я можу допомогти іншим найкраще, коли люди спостерігають за мною.
2. Мені стає добре, коли я можу втішити когось, хто дуже засмучений.
3. Коли поруч інші люди, мені легше допомагати нужденним.
4. Я вважаю, що одна з найкращих речей у допомозі іншим полягає в тому, що я добре виглядаю.
5. Я отримую максимум користі від допомоги іншим, коли це роблю в присутності інших людей.
6. Я схильний допомагати людям, які перебувають у реальній кризі чи потребі.
7. Коли люди просять мене допомогти їм, я не вагаюся.
8. Я вважаю за краще жертвувати гроші без відома.
9. Я схильний допомагати людям, які сильно поранені.
10. Я вважаю, що пожертвування товарів або грошей працює найкраще, коли я отримую певну користь.
11. Я схильний допомагати іншим у біді, коли вони не знають, хто допоміг їм.
12. Я прагну допомагати іншим, особливо коли вони дуже емоційні.

13. Допомогати іншим, коли за мною спостерігають, я працюю найкраще.

14. Мені легко допомагати іншим, коли вони опинилися в скрутному становищі.

15. Найчастіше, я допомагаю іншим, коли вони не знають, хто допоміг їм.

16. Я вважаю, що я повинен отримувати більше винагород за час і енергію, які я витрачаю на волонтерську службу.

17. Я найкраще реагую на допомогу іншим, коли ситуація дуже емоційна.

18. Я ніколи не чекаю допомоги іншим, коли вони про це просять.

19. Я вважаю, що допомагати іншим без їхнього відома є найкращим типом ситуації.

20. Однією з найкращих речей у благодійній діяльності є те, що вона добре виглядає в моєму резюме.

21. Емоційні ситуації викликають у мене бажання допомогти іншим, хто цього потребує.

22. Я часто роблю пожертви без відома, тому що вони змушують мене почуватися добре.

23. Я відчуваю, що якщо я комусь допомагаю, вони повинні допомагати мені в майбутньому.

24. Я часто допомагаю, навіть якщо не думаю, що отримаю щось від допомоги.

25. Зазвичай я допомагаю іншим, коли вони дуже засмучені.